

Poština plačana v gotovini

VESTNIK

SVETA ZA SOCIALNO VARSTVO LRS

LETNIK I. 1962

VABILO K SODELOVANJU

Uredništvo bo prav rado objavljalo strokovne in druge prispevke iz področja izkušenj, metod in vsebine socialnega dela.

Objavljeni prispevki se bodo primerno honorirali. Prispevke pošljite uredništvu na naslov:

Anka Polak, Ljubljana, Cankarjeva 1/IV.

V S E B I N A :

Družbeno upravljanje na področju socialnega varstva pri okrajih in občinah	1
39. seja Sveta za socialno varstvo LRS, dr. V. L.	16
Nova pravila sklada za socialne ustanove, dr. V. L.	18
Pravila o organizaciji in načinu poslovanja sklada za socialne ustanove	20
Disciplinski center za mladoletnike, dr. Bronislav Skaberne	25
Organizacija, osnovna načela in metode dela z mladoletnimi storilci kaznivih dejanj v disciplinskih centrih za mladoletnike v LR Sloveniji	35
Vzroki demografskega staranja v goriškem okraju in skrb za stare ljudi, Janko Perat	45

DRUŽBENO UPRAVLJANJE NA PODROČJU
SOCIALNEGA VARSTVA PRI OKRAJIH IN OBČINAH

Program dela Sveta in sekretariata za socialno varstvo LRS za leto 1962 postavlja kot osnovno nalogo analizo družbenega upravljanja v socialnem varstvu in na podlagi te izpopolnjevanje sistema organizacije in vsebine dela socialnega varstva v komuni.

Strokovna komisija za šolska in kadrovska vprašanja pri sekretariatu, ki je bila formirana 1. 12. 1961, je ob sprejemanju svojega programa dela zaključila, da je zaradi mnogih kadrovskih in organizacijskih sprememb, ki so se v zadnjem času izvršile na ljudskih odborih potrebno oskrbeti najprvo pregled sedanjega stanja organizacije socialnih služb v ljudskih odborih, pregled kadrov, ki delujejo v teh službah z vso njihovo problematiko ter pregled nad vsemi organi družbenega upravljanja in njihovim delom. Šele tedaj, ko bomo temeljiteje poznali sedanje stanje bo možno razpravljati o konkretnih ukrepih, ki naj to stanje izboljšajo in zagotovijo tak razvoj socialnih služb, kot ga zahteva sedanja stopnja družbeno političnega stanja in gospodarskega razvoja.

S pomočjo oddelkov za družbene službe okrajnih ljudskih odborov je komisija zbrala nekaj najvažnejših podatkov o kadrih in o družbenem upravljanju na ljudskih odborih s stanjem 31. decembra 1961, na podlagi katerih je pripravila priloženo poročilo o problematiki okrajnih in občinskih svetov s področja socialnega varstva. Ker se družbeno upravljanje v zavodih komaj prilagaja novemu zakonu o socialnih zavodih, bo analiza njihovega dela predmet posebnega poročila. Isto velja tudi za družbeno upravljanje drugih socialnih ustanov in centrov za socialno delo. Pripravlja se tudi analiza o problematiki upravnih uslužbencev, ki delajo v socialnih službah ljudskih odborov in v novo ustanovljenih centrih za socialno delo.

Že uvodoma bi radi opozorili na to, da je bilo poročilo pripravljeno z namenom, da posreduje Svetu problematiko družbenega upravljanja v socialnem varstvu čimprej, kar pa ni dopuščalo podrobnejšega zbiranja in obdelovanja podatkov in izdelave tehtnejše analize. Smatramo pa, da predstavljajo dosedanje ugotovitve dovoljno

podlago za začetek razprave Sveta in ljudskih odborov o izvajanju uvodoma navedene naloge. Povedati je še treba, da je komisija pri zbiranju materialov ugotovila, da področje socialnega varstva doslej niti komisija za družbeno upravljanje pri SZDL niti zavod za družbeno upravljanje in zavod za statistiko niso proučevali oziroma zasledovali in zato ne razpolagamo s pregledi in analizami tega stanja. Če pa na drugi strani upoštevamo, da stojimo pred sprejetjem nove ustave, ki bo brez dvoma odmerila samoupravnim organom še pomembnejšo vlogo pri oblikovanju socialne zaščite prebivavcev in poudarila okrepitev vloge komun kot osnovnih politično-upravnih teritorialnih enot, je vsekakor dolžnost, da s hitro, konkretno in organizirano pomočjo prispevamo k izboljšanju in poglobljanju dela naših svetov, očitna.

Potrebno pa bi bilo, da se za proučevanje te problematike zainteresira tudi prej omenjene republiške organe. Uspešnost dela in razvoja na področju socialnega varstva je bolj kot na kateremkoli drugem področju nujno povezano z aktivnim sodelovanjem najširših družbenih faktorjev, kar zahteva tudi koordinirano delo v republiškem, okrajnem in občinskem merilu. Svete na področju socialnega varstva moramo obravnavati ne samo kot politične izvršilne organe ljudskih odborov, kot organov oblasti, temveč tudi kot koordinatorje dela vseh teritorialnih organov družbenega samoupravljanja in prizadevanj družbenih organizacij na področju socialne zaščite.

Mogoče ne bo odveč kratek zgodovinski pregled razvoja svetov, posebej še zato, ker je Svet za socialno varstvo LRS na 26. seji 17. junija 1960 že obravnaval to vprašanje in je prav, da izvršimo primerjavo stanja in ugotovimo ali lahko zabeležimo napredek ali nazadovanje.

Družbeno upravljanje in ureditev svetov se je tudi za področje socialnega varstva podrobneje uredilo s splošnim zakonom o ureditvi občin in okrajev (Ur.l. FLRJ, št. 26/55) in z zakonom o upravnih organih LRS (Ur. l. LRS, št. 13/56).

Ljudski odbori so v začetku s precejšnjim nerazumevanjem sprejemali potrebo po uvajanju ločenih svetov za socialno varstvo in svetov za varstvo družine. Mnenja so bili, da se lahko opravi vse delo v enem svetu in celo temu so priključevali še področje zdravstva. Svoje stališče so utemeljevali s tem, da je pre malo aktivnih ljudi za toliko svetov, da je težko razmejevati pristojnost in delo, da preveliko število družbenih organov preveč obremenjuje delo upravnih organov in slično. Določeno težavo je predstavljalo tudi dejstvo, da smo samostojne svete za varstvo družine uvajali le v Sloveniji, dočim so druge republike z ozirom na njihove specifične prilike (slabo razvita upravna služba) od tega odstopale, pa še danes nimajo po več svetov za to področje. Šele po vztrajnih prizadevanjih družbeno političnih činiteljev, predvsem SZDL in DPM, takratnega Sveta za zdravstvo in socialno varstvo LRS ter ob močni podpori profesionalnih in prostovoljnih socialnih delavcev v komunah, je uspelo prepričati ljudske odbore, da je področje nalog teh družbenih organov tako široko in zahtevno, da je ustanavljanje več svetov utemeljeno, čeprav pa v posameznih primerih združevanje svetov ne more biti izključeno.

Tako smo v Sloveniji po podatkih republiškega sveta imeli v letu 1957 130 občin in 220 svetov in sicer pri 69 % občin samostojne svete za varstvo družine, pri 56 % občin samostojne svete za socialno varstvo oziroma varstvo odraslih, pri 30 % občin skupne svete za varstvo družine in socialno varstvo in pri 13 % občin kombinirane svete z zdravstvom. Po podatkih iz prve polovice leta 1960

pa opazimo, da se je razmerje nekoliko spremenilo. Pri tedanjih 83 občinah smo imeli 132 svetov in sicer 59 % občin je imelo samostojne svete za varstvo družine, 63 % občin samostojne svete za socialno varstvo oziroma varstvo odraslih, 23 % občin skupne svete za socialno varstvo in varstvo družine ter 14 % občin kombinirane svete z zdravstvom. (Priloga 1). V zadnjem času je tendenca združevanja svetov zopet močnejša, kar bo razvidno iz drugega dela poročila.

Ob tem se seveda ne postavlja samo vprašanje števila svetov iz vidika pritegovanja čim večjega števila državljanov v družbeno upravljanje, temveč gre predvsem za pravilno razumevanje vloge in nalog svetov, ki posegajo na več strokovnih področjih in so izvršnega, upravnega, koordinacijskega in usmerjevalnega značaja.

Če omenjeno delo svetov lahko ugotovimo, da so mnogo prispevali k uspehom, ki so bili v času njihovega obstoja doseženi, čeprav niso v celoti izpolnili svojih nalog. Upravne organe socialnih služb je ves čas, še v večji meri kot druga področja, spremljal problem pomanjkanja kadrov, predvsem strokovno usposobljenih kadrov. Mogoče je prav v tem iskati enega izmed vzrokov, da so bili sveti v večji meri orientirani na izvrševanje njihovih upravnih funkcij in na reševanje ožjih nalog socialne zaščite. Včasih so celo posegali v reševanje drobnih upravnih zadev, ki niso spadale v njihovo pristojnost, naloge usmerjevalca in oblikovalca socialne politike ljudskega odbora pa prav zaradi tega niso toliko uspešno razvijali. Seveda obstojajo v tem znatne razlike med ljudskimi odbori mest in razvitejših centrov in manjšimi ekonomsko slabše razvitimi občinami, kjer so pogotji za reševanje socialne problematike najtežji.

Po utrditvi vloge in funkcij uprave in njihove povečanje strokovnosti so ustvarjeni tudi boljši pogoji za uspešno delo družbenih organov na tem področju. Zasedba in sestav strokovnih uslužbencev v socialnih službah sicer še vedno ni zadovoljiv in napreduje počasneje kot na drugih področjih. Po podatkih, o katerih je republiški Svet razpravljal na svoji 26. seji je bilo ugotovljeno, da je od 244 delovnih mest v letu 1960 bilo zasedenih 33 mest z uslužbenci z osnovno-šolsko izobrazbo, 103 mest z uslužbenci z nižjo oziroma nepopolno srednjo izobrazbo, 66 s srednjo izobrazbo, 26 z višjo izobrazbo in le 6 uslužbencev je imelo visoko izobrazbo. Iz višje šole za socialne delavce je v zadnjih letih sicer odšlo na ljudske odbore nad 60 diplomantov, 51 pa jih je še na rednem in izrednem šolanju, kar predstavlja znaten napredek. Tudi z ustanavljanjem socialnih centrov, katerih imamo v Sloveniji že 7, lahko pričakujemo bistveno izboljšanje strokovnosti socialnih služb. Saj je naloga socialnih centrov predvsem v tem, da kot strokovne socialne službe ne delujejo samo pri reševanju problemov posameznikov, temveč da na podlagi tega dela analitično proučujejo socialne probleme prebivavcev svoje komune, vzroke teh problemov in načina rešitev. S tem bodo ustvarjeni pogoji, da bodo tudi družbeni organi lahko uspešneje usmerjali socialno politiko komune. Za boljše reševanje socialne problematike v komuni pa je pomembno tudi uvajanje socialnih služb na drugih področjih, kot so gospodarstvo, zdravstvo, šolstvo, socialno zavarovanje in slično.

Ves ta razvoj zahteva, da naloge svetov opredelimo v skladu s sedanjimi potrebami in članom svetov tudi pomagamo, da se za izvajanje teh nalog usposobijo. Že obseg in kvaliteta dela republiškega Sveta kaže, da rabimo za izvajanje številnih nalog in uresničevanja prizadevanj na raznih področjih socialne zaščite dovolj številne in usposobljene upravne organe, predvsem pa široko razgledane družbene organe. Na to nas opozarja tudi program ZKJ, ki pravi, da prihaja vloga svetov pravilno do veljave le tam, kjer se izvaja preko širokih političnih in strokovno kvalitetnih svetov.

**Sveti pri okrajnih organih socialnega varstva
po stanju 31. decembra 1961**

V Sloveniji imamo sedaj 8 okrajev in 8 svetov za področje socialnega varstva: 4 svete za socialno varstvo in 4 svete za socialno varstvo in zdravstvo.

V organizacijskem smislu so se v letu 1961 čutile močne težnje po združevanju okrajnih svetov za socialno varstvo in zdravstvo. Te težnje so bile realizirane v letu 1961 v okrajih Kranj in Gorica in v letu 1962 v okrajih Murska Sobota in Novo mesto. V ostalih štirih okrajih do združitve še ni prišlo, vendar ni izključeno, da tudi ti okraji sčasoma ne bodo združili obojega sveta.

Glede na to, da združeni okrajni sveti še ne delajo dolgo je težko ocenjevati pozitivne in negativne strani tega ukrepa. Smatramo, da dobro funkcioniranje združenih svetov zavisi od kadrovskega sestava svetov, smotrnega programiranja in dobrega poznavanja socialne in zdravstvene službe v okraju. Vsekakor pa se z združevanjem svetov oži udeležba državljanov v družbenem upravljanju. Zanimivo bi bilo analizirati rezultate dela v združenih svetih in podrobneje ugotoviti razloge, ki so vodili okrajne ljudske odbore do tega ukrepa.

Kadrovski sestav sedanjih okrajnih svetov po socialnem poreklu in starosti nam prikazujeta naslednji tabeli:

O k r a j	Skupaj	Kmetje	Delavci	Uslužbenci	Gospodinj Upokojenca
Celje	13			11	2
Gorica	15		1	13	1 g.
Koper	15			13	2
Kranj	15		1	14	
Ljubljana	11		4	6	1 g.
Maribor	13		3	10	
Murska Sobota	9	2		6	1 g.
Novo mesto	9			8	1 g.
Skupaj	100	2	9	81	4 g. 4

O k r a j	Skupaj	Do 30 let	31 do 40 let	41 do 50 let	51 do 60 let	61 in več let	Neznano
Celje	13	2	3	4	4		
Gorica	15	1	3	7	4		
Koper	15		3	9	2	1	
Kranj	15	2	7	3	3		
Ljubljana	11		3	6	2		
Maribor	13	1	5	4		3	
Murska Sobota	9	1	3	3	2		
Novo mesto	9	1	3	1			4
Skupaj	100	8	30	37	17	4	4

Če gornje stanje primerjamo s stanjem iz začetka leta 1960, ko smo imeli v enakem številu okrajnih ljudskih odborov 79 članov svetov in od tega 1 kmeta, 16 delavcev, 57 uslužbencev in 5 gospodinj vidimo, da se je število članov sicer povečalo za 21, socialni sestav pa se je občutno poslabšal. V letu 1960 so bili delavci zastopani z 20 %, v letu 1961 pa le še z 9 %, uslužbenci pa so bili v letu 1960 zastopani z 72 %, v letu 1961 pa že z 81 %. Od sedanjih 81 uslužbencev je 10 socialnih delavcev, 16 zdravstvenih delavcev in 8 prosvetnih delavcev. Vsi ostali, to je 47 članov je iz različnih drugih poklicev in so bili izbrani v svete verjetno zaradi svojega družbeno političnega udejstvovanja oziroma zaradi koordinacije dela z raznimi službami in organizacijami. Možno je sicer, da je tudi precejšnji del teh 81 uslužbencev izšlo iz delavskih vrst, vendar v sedanji konkretni situaciji predstavlja kar 81 % članov svetov ljudi iz upravnega aparata komune.

Tudi glede starostnega sestava se položaj ni izboljšal, temveč poslabšal. V letu 1960 smo namreč imeli v okrajnih svetih 16 % članov starih nad 50 let, v letu 1961 pa jih imamo že 25 %.

Kljub temu, da gre za okrajne svete, mislimo, da ugotovljeni premiki v socialnem sestavu in starosti niso v skladu z zaključki 26. seje Šveta, ker vemo, da je tudi delo občinskih svetov v veliki meri odvisno od pravičnega usmerjanja in pomoči okrajnih svetov, zato morajo ti v pogledu strokovnosti, izkušenosti in politične aktivnosti nuditi dovolj garancije za uspešno delo.

Seje okrajnih svetov

Če primerjamo podatke iz priloženih prilog 2 in 3 glede števila sej, udeležbe in obravnavane snovi, lahko zaključimo naslednje:

Čeprav se naloge na področju socialnega varstva po obsegu in zahtevnosti večajo in bi bilo pričakovati, da to zahteva tudi večjo aktivnost družbenih organov, je iz podatkov vendarle razvidno, da se je število sej okrajnih svetov znižalo od 48 v letu 1959 na 43 v letu 1961. V letu 1959 so imeli okrajni sveti povprečno po 6 sej, v letu 1961 pa po 5.4 sej. Dejansko pa imamo celo okraje, ki so v letu 1961 zasedali le trikrat (Novo mesto) ali štirikrat (Ljubljana, Koper, Celje), kar moramo oceniti kot nezadovoljivo stanje. Upoštevati moramo, da je imel republiški svet v letu 1961 7 sej in da je na vsaki od teh bilo obravnavano po več tehtnih in aktualnih problemov, o katerih bi morali razpravljati tudi okrajni sveti iz vidika konkretne situacije svojega terena. To bi kazalo na potrebo, da se okrajni sveti sestajajo mesečno ali vsaj na dva mesca. Primer okraja Kranj, ki je imel lansko leto 10 sej, nam potrjuje, da je snovi za razprave na sejah dovolj.

O udeležbi na sejah nimamo podatkov iz vseh okrajev, iz prakse pa vemo, da sveti šestokrat zasedajo in sklepajo tudi ob nezadostni udeležbi. Potrebno je, da ljudski odbori z dobrimi pripravami za seje in primernim sklicevanjem sej zagotovijo polno udeležbo, člane svetov, ki zaradi objektivnih ali subjektivnih vzrokov ne posežajo sej, pa je treba opozarjati na njihovo dolžnost oziroma zamenjati, ne pa dopuščati, da se njihova neaktivnost beleži skoz vsa mandatno dobo.

V pogledu vsebine sej svetov pa lahko zabeležimo precejšnje izboljšanje. Priložen pregled nam kaže, da so sveti opustili ozek okvir reševanja drobnih praktič-

stičnih nalog s področja ožje socialne zaščite. V dnevni h redih 43 sej okrajnih svetov iz leta 1961, je kar 58 točk dnevnega reda s širšo problematiko. Seveda moramo upoštevati, da se ta kvalitetni premik ne stopnjuje enako hitro v vseh okrajih. Boljše programiranje in načrtnost v delu bi verjetno bistveno prispevala k hitrejšemu napredku.

Občuten vpliv na delo svetov ima tudi aktivnost in pomoč republiškega sveta, saj vidimo, da so n. pr. o problemih VVI in borcev NOV razpravljali v letu 1961 vsi okraji.

Sveti imajo sicer letne programe dela, ki so več ali manj izdelani v skladu z republiškim programom, prilagojenim problemom in potrebam okraja. Kolikor pa se ti delovni programi realizirajo, ne moremo s sigurnostjo ocenjevati. Vendar lahko sklepamo, po številu sej okrajnih svetov in gradivu, ki se na sejah obravnava, da niso v celoti izvršeni. Verjetno je to v veliki meri posledica tega, da imajo OLO-ji za področje socialnega varstva le po enega upravnega uslužbenca, razen okraja Maribor, ki ima dva.

Na vprašanje, kdo pripravlja gradivo za seje svetov, so okraji odgovorili, da v treh okrajih (Maribor, Murska Sobota in Koper) pripravljajo gradivo uslužbenci upravnega organa socialnega varstva, v okraju Novo mesto predsednik sveta, načelnik oddelka za družbene službe in uslužbenec upravnega organa, v okraju Gorica uslužbenec upravnega organa socialnega varstva in službe oziroma organizacije, ki se ukvarjajo z obravnavano tematiko (n. pr. TNZ, DPM itd.). V okraju Celje pripravljata gradivo za seje predsednik in tajnik sveta, v okraju Kranj načelnik za družbene službe in posebne komisije, ki jih imenujejo za pripravo določenega gradiva.

Gradivo za seje svetov se dostavlja članom vnaprej, vendar večinoma le tri dni pred sejo sveta, kar je prekratek rok.

O tem, kako se izvajajo sklepi sej svetov in kakšne so metode spremljanja izvajanja sklepov, nimamo podatkov, razen za okraj Maribor. V okraju Maribor predsednik sveta določen dan v tednu prihaja k upravnemu organu in spremlja delo upravnega organa in izvajanje sklepov, ki jih sprejme svet. Predsednik in člani sveta obiskujejo seje občinskih svetov in se tako neposredno seznanjajo s stanjem v občinah ter pomagajo pri reševanju posameznih nalog. Predsednik sveta se kljub temu, da ni član okrajnega ljudskega odbora udeležuje sej ljudskega odbora in je tako dovolj seznanjen s celotno dejavnostjo okrajnega ljudskega odbora.

Okrajni sveti koordinirajo delo z drugimi sorodnimi sveti, zavodi in družbenimi organizacijami. Na seje vabijo zastopnike družbenih organizacij in včasih tudi predsednike občinskih svetov. Največ sodelovanja in koordiniranega dela zasledimo s sveti za zdravstvo, šolstvo in prosveto. Družbene organizacije, s katerimi sveti največ sodelujejo pa so RK, Društva prijateljev mladine in v okrajih Kranj, Maribor, Gorica in Koper tudi Društva socialnih delavcev. Republiški svet je v letu 1960 ugotavljal, da je koordinacija dela z drugimi sveti in organizacijami pomanjkljiva. Podatki iz leta 1961 pa kažejo, da se je to stanje vidno izboljšalo.

Poleg svetov deluje v okrajih še 10 komisij, in sicer:

Komisija za zadeve invalidov in borcev NOV (Maribor, Kranj, Celje, Murska Sobota)	4
Komisija za družbeno varstvo družine (Maribor)	1
Komisija za prewencijo splava in kontracepcije (Maribor)	1
Komisija za upokojene vojaške osebe (Maribor)	1
Komisija za upokojitev udeležencev NOV (Maribor) . . .	1
Komisija za pritožbe (Maribor)	1
Komisija za topliško klimatsko zdravljenje VVI (Celje)	1

Te komisije obstojajo pri štirih okrajih, največ v Mariboru, kjer jih imajo kar 6, dočim 4 okraji, to so Novo mesto, Gorica, Koper in Ljubljana v letu 1961 na področju socialnega varstva niso imeli komisij.

Smatramo, da je sistem dela s komisijami pozitiven in predstavlja razširitev družbenega upravljanja, aktivizacijo državljanov na konkretnih nalogah in pomoč svetom, da dobivajo v obravnavo bolj proučene in dokumentirane materiale.

Družbeno upravljanje v občinskih organih socialnega varstva po stanju 31. 12. 1961

Za razliko od organov družbenega upravljanja na okrajnih ljudskih odborih imamo pri občinskih ljudskih odborih več vrst svetov na področju socialnega varstva in sicer svete za varstvo družine in svete za socialno varstvo. Po dva sveta imajo predvsem v razvitejših občinah, dočim imajo v manj razvitih občinah za celotno področje socialnega varstva še vedno en svet, ponekod pa je temu priključeno še področje zdravstva. Na pestrost različnih organizacijskih oblik vplivajo predvsem razvitost občine, kadrovska zasedba upravnega organa socialnega varstva in odnos ObLO-jev do socialnih služb.

Ločeni sveti za mladinsko varstvo in pomoč družini ter za varstvo odraslih imajo gotove prednosti pred skupnimi sveti predvsem zaradi tega, ker se težko problematiko obravnava širše in bolj poglobljeno ter je zajet širši krog državljanov v organih družbenega upravljanja. V združenih svetih se ta dejavnost oži in je zaradi preobsežnosti nalog manj možnosti za kvalitetno delo in dovolj naglo reševanje mnogih aktualnih družbenih problemov, ki imajo močan vpliv na socialno varnost državljanov.

Na področju Slovenije imamo sedaj 66 občinskih ljudskih odborov, v katerih na področju socialnega varstva deluje 96 svetov in sicer 30 svetov za varstvo družine, 27 svetov za varstvo odraslih, 32 svetov za varstvo družine in odraslih in 7 kombiniranih svetov z zdravstvom. Primerjava z letom 1960 je razvidna iz priloge 1.

V svete je vključenih 897 članov, kar predstavlja povprečno 9 članov na en svet oziroma 13 članov na eno občino. Povprečna starost članov je 43 let.

Poleg svetov deluje v občinah še 190 različnih komisij in odborov. Nekatere občine imajo do 6 različnih komisij. Največ občin ima od 3 do 5 komisij. Povpreč-

no pridejo na eno občino 3 komisije.

Po številu je največ komisij za odpuščene obsojene obsojence (46), sledijo komisije za vojaške vojne invalide in borce NOV (43), komisije za socialne pomoči (24), komisije za letovanje otrok (16), komisije za kategorizacijo otrok (9), katerih število je do maja 1962 že naraslo na 21, itd. Po obravnavani problematiki pa je 24 vrst komisij, ki so razvidne iz priloge 4. Iz gornjih podatkov lahko zaključimo, da je po številu svetov, komisij, odborov in državljanov, ki v teh organih sodelujejo stanje zadovoljivo. Vprašanje pa je, kakšna je aktivnost teh državljanov in kakšna je kvaliteta njihovega dela. Ker vidimo, da je družbeno upravljanje po številu organov in članov zelo razvito, se postavlja v prvi vrsti vprašanje usposabljanja teh članov in uvajanja dobrih metod dela.

Seje svetov

V letu 1961 so sveti imeli 518 sej. To je povprečno 5 sej na en svet letno. Če dejavnost svetov natančneje analiziramo vidimo, da imamo tudi svete, ki so se v letu 1961 sestali samo enkrat (Idrija). 4 sveti so imeli v letu 1961 po dve seji (Litija, Medvode, Ribnica in Petrovci), 10 svetov je imelo po 3 seje (Kočevje, Lendava, Tolmin, Ptuj, Slovenska Bistrica, Brežice, Čmornelj, Trebnje, Videm - Krško in Ilirska Bistrica), 4 sveti so imeli po 4 seje (Vrhnika, Žalec, Novo mesto in Izola). Torej je 19 svetov ali 20 % od 96 svetov imelo le od 1 do 4 seje letno. Ostali sveti pa so imeli od 5 do 9 sej v letu 1961. Največ sej so imeli sveti za varstvo družine (179), nato sveti za varstvo odraslih (162), združeni sveti za varstvo družine in varstvo odraslih (146), kombinirani sveti z zdravstvom pa so imeli le 31 sej. Gornji podatki nam kažejo, da je število sej najvišje pri svetih za eno področje, dočim pada že pri združenih svetih za varstvo družine in varstvo odraslih, najnižje pa je pri kombiniranih svetih z zdravstvom. Torej, čim širše je področje problematike v občini, tem manjkrat je svet zasedal, iz česar lahko zaključimo, da delajo sveti bolj aktivno in konkretno, če imajo bolj specializirano področje dela. Vsekakor bi bilo treba aktivnost svetov pojačati, saj sveti, ki zasedajo manj kot šestkrat letno ne morejo dovolj spremljati dogodke v občini in vplivati na tekoče reševanje problemov.

Z gotovostjo lahko zaključimo, da so sveti, ki zasedajo le parkrat letno samo formalno ustanovljeni, ne predstavljajo pa družbenega organa, ki bi zadostil svojim nalogam in bi imel vpliv na reševanje socialne problematike v občini.

Vsebina sej občinskih svetov se je zlasti v nekaterih občinah znatno izboljšala od prejšnjih let. Od drobnih upravnih zadev, ki so jih prej obravnavali, prehajajo na širša področja socialnega dela, vendar je še vedno precej svetov, ki rešujejo predvsem probleme posameznikov in socialno problematiko v ožjem smislu. Tam, kjer so sveti našli pravo vsebino dela, so si tudi utrlji pot v ljudske odbore v tem smislu, da ti gledajo na socialno problematiko kot na problem komune in o tem tudi razpravljajo na svojih sejah.

V letu 1961 so občinski ljudski odbori obravnavali probleme socialnega varstva takole:

- 16 obč. LO oz.	25 %	o socialnem varstvu na svojih sejah ni razpravljalo
- 25 obč. LO oz.	38 %	je o socialnem varstvu na svoji seji razpravljalo enkrat
- 13 obč. LO oz.	20 %	je o socialnem varstvu na svojih sejah razpravljalo dvakrat
- 9 obč. LO oz.	14 %	je o socialnem varstvu na svojih sejah razpravljalo trikrat
- 1 obč. LO oz.	1 %	je o socialnem varstvu na svojih sejah razpravljal štirikrat
- 1 obč. LO oz.	1 %	je o socialnem varstvu na svojih sejah razpravljal šestkrat
- 1 obč. LO oz.	1 %	je o socialnem varstvu na svojih sejah razpravljal osemkrat.

Kot je razvidno iz podatkov, imamo kar 25 % občinskih ljudskih odborov, ki v letu 1961 niso postavili na dnevni red svojih sej socialne problematike v občini. To so zlasti manj razvite občine, kjer so socialne službe slabo razvite in upravni organi socialnega varstva slabo zasedeni. Tisti občinski ljudski odbori, ki so obravnavali problematiko soc. varstva enkrat, so razpravljali o letnem poročilu upravnega organa socialnega varstva, občinski ljudski odbori, ki so obravnavali socialno problematiko na svojih sejah večkrat, pa so mnogo prispevali k boljšemu razvoju socialnih služb.

Pri nekaterih občinskih ljudskih odborih, ki so obravnavali socialno problematiko zelo pogosto, pa se opaža, da ne gre pri tem toliko za izredno aktivnost ljudskega odbora pri izvajanju socialne politike v komuni, temveč gre bolj za to, da so obravnavali probleme, ki spadajo sicer v pristojnost upravnega organa oziroma svetov, kateri so iskali v razpravah na sejah ljudskega odbora le potrditev za svoje delo. To kaže na nerazumevanje vloge družbenega organa tudi s strani celotnega ljudskega odbora in zahteva večjo pomoč okrajnih organov. Prav pri teh obč. LO pa smo ugotovili, da okraj ne spremlja sistematično njihovo delo, nima pregleda nad delom njihovih svetov in jim tudi ne nudi dovolj pomoči. Stiki okrajev z občino so sploh redki in občasni, ko gre za reševanje kakega konkretnega vprašanja, ki ga običajno sproži nadrejeni organ. Načrtno programskega dela pa je v celoti še vedno premalo.

Mandatne dobe občinskih svetov

Pri ugotavljanju mandatnih dob članov svetov, smo ugotovili naslednje stanje:

- 2 sveta sta bila izvoljena v letu 1957,
- 2 sveta sta bila izvoljena v letu 1958,
- 6 svetov je bilo izvoljenih v letu 1959,
- 32 svetov je bilo izvoljenih v letu 1960,
- 41 svetov je bilo izvoljenih v letu 1961,
- 13 svetov je bilo izvoljenih v letu 1962.

Iz podatkov je razvidno, da je stanje glede mandatnih dob dokaj neurejeno. Vzrok je verjetno v tem, da z republiški predpisi to vprašanje ni urejeno in so občine orientirane le na občinske statute. Problem mandatnih dob je bil obravnavan tudi v letu 1960. Kot je razvidno iz zapisnikov sej občinskih svetov, se je članstvo v svetih sicer menjavalo, toda ne z novimi volitvami, temveč individualno. Člane so menjavali, če so bili preobremenjeni z delom, nezainteresirani, nedelavni in še zaradi različnih drugih vzrokov.

Glede mandatnih dob torej lahko ugotovimo, da se sklep 26. seje Republiškega sveta za socialno varstvo o potrebi enotne ureditve mandatne dobe še ni realiziral, čeprav je to eden od pomembnih pogojev za dobro delo družbenih organov.

Upamo, da bo v novih statutih tudi to urejeno. Ob tem bi v družbenem upravljanju na področju socialnega varstva morali zasledovati cilj, da se v te organe vključijo tudi mlajši ljudje in da bo notranja struktura svetov taka, da bo odgovarjala družbenim, političnim in strokovnim zahtevam. Urejeno stanje glede mandatnih dob je tesno povezano z vprašanjem kadrovskega sestava svetov, z vprašanjem usposabljanja članov svetov ter zasledovanjem dela posameznih članov.

Oblike usposabljanja družbenih organov

Potreba po sistematičnem usposabljanju družbenih organov je vedno bolj očitna, v praksi pa še ne moremo beležiti kakih večjih rezultatov. V letu 1961 skoraj ni bilo zaznati kakšnega napredka. V vsej republiki so bila samo v treh občinah posvetovanja s člani svetov, v 3 občinah dvodnevni seminarji in v eni občini enodnevni seminar. Ti seminarji so bili organizirani za vse predsednike svetov v občini. Gotovo pa je potrebno, da usposabljammo člane organov družbenega upravljanja tudi za specifične naloge strok oz. področij, na katerih delujejo. Tudi ni dovolj, da pritegujemo na razne seminarje in tečaje samo predsednike svetov. Sistem rotacije zahteva, da spoznavamo sposobnosti in prizadevnost širšega kroga državljanov, da jim pomagamo pri usposabljanju. Tako ne bomo v zadregi, ko bo treba izbirati ljudi za vedno odgovornejše naloge v družbenem upravljanju.

Ne bi mogli trditi, da se tega na terenu ne zavedajo, vendar imajo vrsto težav organizacijskega in finančnega značaja, predvsem pa jim manjka predavateljskega kadra. Pri tem bi moral predvsem republiški sekretariat nuditi izdatnejšo pomoč s tem, da bi izdelal okvirne programe za seminarje in zainteresiral zvezodelavskih univerz, da vključi take seminarje v svoje redne programe dela. Okrajni in občinski ljudski odbori pa bi morali iskati in izvajati še vrsto drugih oblik usposabljanja članov organov družbenega upravljanja, kot so posvetovanja, instruktura, obiski sej, posredovanje literature in slično.

Sveti za področje socialnega varstva pri občinskih
ljudskih odborih

Razmerje med številom občinskih ljudskih odborov in številom svetov

	Število	Število	Razmerje
	ObLO-jev	svetov	
Stanje junija 1957	130	220	1 : 1,7
Stanje aprila 1960	83	132	1 : 1,58
Stanje decembra 1961	66	96	1 : 1,45

Vrste svetov in njih število (%)

Leto	1957		1960		1961	
Število svetov pri občinskih ljudskih odborih (%)	220	100 %	132	100 %	96	100 %
Sveti za socialno varstvo	73	33 %	53	40 %	27	28 %
Sveti za varstvo družine	90	41 %	49	37 %	30	31 %
Skupni sveti za socialno varstvo in varstvo družine	22	10 %	19	15 %	32	34 %
Skupni sveti za socialno varstvo družine in zdravstvo	35	16 %	11	8 %	7	7 %

Delo svetov za socialno varstvo pri okrajnih
ljudskih odborih v letu 1961

O k r a j	Števílo sej sveta v letu 1961	Povpreč- na ude- ležba na sejáh	Glavni problemi, ki so jih okrajni sveti obravnavali
Celje	4	75 %	Poročilo o upravnem organu socialnega varstva, Resolucija o nalogah komune na področju socialnega varstva, socialno delo v stanovanjskih skupnostih, kadri v službi socialnega varstva in usposabljanje kadrov, rejništvo, problematika telesno in duševno zaostalih otrok. Strožji nadzor nad družbeno neprilagojeno mladino. Problematika VVI in borcev NOV, zdravljenje alkoholikov, zaposlitve in sanacija njihovih družin, organizacija nege bolnika na domu, socialni zavodi, program dela socialnega varstva.
Gorica	6	80 %	Poročilo o upravnem organu socialnega varstva, program dela socialnega varstva, izvajanje Resolucije o nalogah socialnega varstva, ustanavljanje strokovnih centrov za socialno delo, mladinsko prestopništvo, potreba po ustanovitvi disc.centra, problematika VVI in borcev NOV, problematika slepih in gluhih, uveljavljanje zakona o zdravstvenem varstvu in organizacija zdravstvene službe, družbeno upravljanje in samoupravljanje v zdravstvenih zavodih, program dela zdravstvenih zavodov in financiranje teh programov.
Koper	4	-	Poročilo o upravnem organu socialnega varstva, kategorizacija in evidenca otrok, motenih v telesnem in duševnem razvoju, problematika VVI in borcev NOV, borba proti alkoholizmu, program perspektivnega razvoja socialnega varstva.
Kranj	10	80 %	Poročilo o upravnem organu socialnega varstva, program dela socialnega varstva, mladinsko prestopništvo, problematika VVI in borcev NOV, naloge komune na področju socialnega varstva.

Delo svetov za socialno varstvo pri okrajnih
ljudskih odborih v letu 1961 (nadaljevanje)

O k r a j	Število sej sveta v letu 1961	Povpreč- na ude- ležba na sejah	Glavni problemi, ki so jih okrajni sveti obravnavali
Ljubljana	4	95 %	Poročilo o upravnem organu socialnega varstva, socialno delo v stanovanjskih skupnostih, vskla-jevanje rejnin v okraju, problematika VVI in bor-cev NOV, problematika okrajnega odbora zveze slepih, socialni izvidi pri legalnih abortusih, druž-beni plani in investicije.
Maribor	6	80 %	Poročilo o upravnem organu socialnega varstva, izvajanje Resolucije o nalogah socialnega varstva v komuni, ustanavljanje strokovnih centrov za socialno delo, strožji nadzor nad družbeno nepri-lagojeno mladino. Rehabilitacija in rehabilitacija otrok in mladine, kategorizacija in evidenca, mo-tenih v telesnem in duševnem razvoju, problema-tika VVI in borcev NOV, družbeni plani in inve- sticije.
Murska Sobota	6	-	Poročilo o upravnem organu socialnega varstva, kadri v službi socialnega varstva in usposablja-nje kadrov, problematika VVI in borcev NOV, problematika ciganov.
Novo mesto	3	54 %	Poročilo o upravnem organu socialnega varstva, program dela socialnega varstva, problematika VVI in borcev NOV, kontracepcijska služba, ime-novanje terenskih socialnih delavk za dajanje so-cialnih izvidov, organizacija službe za stare in onemogle, družbeni plani in investicije.
Skupaj	43		

Delo svetov za socialno varstvo pri okrajnih
ljudskih odborih v letu 1959

O k r a j	Števil sej sveta v letu 1959	Glavni problemi, ki jih je svet obravnaval
Celje	6	Zasedba socialnih služb pri občinah, rejništvo, letovanja, spremembe v kazenski zakonodaji, likvidacija doma oskrbovancev v Vojniku.
Gorica	7	Problematika nezakonskih strok, žolske mlečne kuhinje, počitniške kolonije, gibanje socialnih podpor, perspektivni družbeni plan, umsko defektne osebe, rejniška služba, varstvo borcev in invalidov.
Koper	5	Problematika otroškega doma v Izoli in Doma onemoglih v Piranu, kontracepcija, analiza dela občinskih svetov, varstvo borcev in invalidov.
Kranj	9	Socialna služba v gospodarskih organizacijah, ustanavljanje stanovanjskih skupnosti, stanje zdravstvenih kolonij, trošenje finančnih sredstev ObLO, delo občinskih svetov za varstvo družine in svetov za socialno varstvo, kontracepcijska služba, žolske kuhinje in žolske mlečne kuhinje.
Ljubljana	5	Vloga svetov za varstvo družine v razvijanju pomoči družini, vzroki pobegov preko meje, prenos nekaterih socialnih zavodov v okrajno pristojnost, stanovanjske skupnosti, priznavalnine borcem NOV.
Maribor	6	Letovanja in taborjenja, delo organov socialnega varstva z neprilagojeno mladino, družbena vloga socialne službe v občini, zdravstvenih in vzgojnih ustanov ter gospodarskih organizacij, žolske mlečne kuhinje, stanovanjske skupnosti, "Teden otroka".
Murska Sobota	4	Letovanja, žolske mlečne kuhinje, problematika otrok padlih borcev. "Teden otroka", stanje domov za onemogle, delo občinskih svetov.

**Delo svetov za socialno varstvo pri okrajnih
ljudskih odborih v letu 1959 (nadaljevanje)**

Okraj	Število sej sveta v letu 1959	Glavni problemi, ki jih je svet obravnaval
Novo mesto	-	Otroci padlih borcev in ŽFT, vzroki pobegov in pomoč povratnikom, počitniška letovanja, varstvo borcev NOV, mladinska kriminaliteta
Skupaj	48	

Priloga 4

Komisije na področju socialnega varstva ObLO v letu 1961

Vrste komisij	Število komisij
Komisija za odpuščene obsojence	46
Komisija za invalide in borce	43
Komisije za socialne pomoči	24
Komisije za letovanje otrok	16
Komisije za kategorizacijo otrok	9
Komisije za otroške dodatke	6
Komisije za upravljanje sklada za varstvo otrok	5
Komisije za rejništvo	4
Komisije za zdravljenje siromašnih	4
Komisija za varstvo družine in mladine	4
Komisije za upokojene vojaške osebe (oficirje)	4
Komisije za štipendije	4
Komisije za upravljanje sklada socialnega varstva	4
Komisije za varstvo grobov p. b. in spomenikov NOB	3
Komisije za šolske mlečne kuhinje	3
Komisije za varstvo otrok padlih borcev	2
Komisije za mladoletne prestopnike	2
Komisije za upravljanje sklada za invalide in borce	1
Komisije za alkoholizem	1
Komisije za obračune skrbnikov	1
Komisije za vzgojna vprašanja	1
Komisije za ugotavljanje socialno šibkih otrok	1
Komisije za oddajanje v domove	1
Komisije za socialna vprašanja	1
Skupaj 24 vrst	190

39. REDNA SEJA SVETA ZA SOCIALNO VARSTVO LRS
DNE 27. JUNIJA 1962.

Dnevni red:

- I. Družbeno upravljanje pri ljudskih odborih na področju socialnega varstva.
- II. Problematika splavov v LRS.
- III. Pravila o organizaciji in načinu poslovanja sklada LRS za socialne ustanove.
- IV. Potrditev pravil republiških socialnih zavodov:
 - a/ Mladinskega zaščitnega doma Dornava
 - b/ Zavoda za duševno in živčno bolne Hrastovec - Trate
 - c/ Prehodnega mladinskega doma v Preddvoru
- V. Razno.

I. Glede na pomembnost družbenega samoupravljanja na socialnem področju, zlasti v tem času, ko se pripravlja nova Ustava, ki bo samoupravnim organom odmerila še pomembnejšo vlogo, je Svet za socialno varstvo LRS zbral nekaj najvažnejših podatkov o družbenem upravljanju v letu 1961 in je na svoji seji o njih obširno razpravjal.

Na temelju sklepov te seje je Svet sklenil poslati okrajnim in občinskim ljudskim odborom posebno priporočilo, v katerem priporoča predvsem:

1. Družbenemu upravljanju na področju socialnega varstva je potrebno posvetiti vse večjo pozornost. Organizacija svetov naj bo taka, da se vse naloge socialnega varstva lahko čim uspešneje opravljajo. Naj se ne omejuje samo na socialno delo v okviru samega ljudskega odbora, temveč naj se upošteva, da se delo socialne službe izvaja že v gospodarstvu, socialnem zavarovanju, v zdravstvenih, prosvetnih, vzgojnih ustanovah itd. in morajo v tem najširšem smislu predstavljati iniciatorja in koordinatorja socialnega dela.

Sestavu okrajnih in občinskih svetov je potrebno posvetiti več pozornosti ter naj bi v svete prišli razgledani družbeni delavci, zlasti iz samoupravnih organov, gospodarskih organizacij, sindikatov, socialnega zavarovanja, socialnih zavodov, stanovanjskih in krajevnih skupnosti, strokovnih služb ter družbeno-političnih organizacij. Tudi je poskrbeti za njihovo usposobitev. Seznaniti jih z delom sveta s pomočjo seminarjev, predavanj, strokovne literature itd.

2. Velika večina svetov, zlasti občinskih, dosedaj ni imela programa za svoje delo na tem področju. Naloga okrajnih svetov je, da pomagajo svetom občinskih ljudskih odborov pri sestavljanju letnega programa dela ter zagotovijo, da bodo občinski sveti na podlagi pripravljenih poročil in analiz spremljali družbeni in gospodarski razvoj in sledili zahtevam, ki jih ta razvoj postavlja social-

nim službam.

3. Za uspešno delo svetov je potrebno iskati tudi nove oblike in metode dela in to zlasti glede sodelovanja in koordiniranja dela z gospodarskimi organizacijami, sindikati, stanovanjskimi in krajevnimi skupnostmi, družbeno političnimi organizacijami, itd. Sistem razširjenih sej svetov, skupne seje z drugimi sveti, posvetovanja s predstavniki stanovanjskih in krajevnih skupnosti, posvetovanj okrajnih svetov s člani občinskih svetov, udeležbe članov okrajnih svetov na sejah občinskih svetov itd. kaže že dosedaj uspehe in je potrebno te oblike še vnaprej razvijati in izpopolnjevati.

4. Sekretariat Sveta za socialno varstvo LRS bo dejavnost družbenih organov spremljal in analiziral. Pomagal bo pri razvijanju družbenega upravljanja, pri izobraževanju kadrov v organih socialnega varstva in strokovnih službah, proučeval socialne probleme in posredoval izsledke ljudskim odborom. Preko glasila sveta - Vestnika - bodo informirani ljudski odbori o aktualni problematiki in stališčih Sveta.

Vse to naj se odraža tudi v pripravljajočih se statutih ljudskih odborov ter je potrebno čimtesnejše sodelovanje s staturanimi komisijami.

II. Svet je obravnaval problematiko splavov v LRS ter po občini razpravi ugotovil

- da sodi v zadnjih letih problem splava glede na obsežnost in posledice med akutna vprašanja tako zdravstvene kot socialne službe. Od leta 1955 dalje število splavov občutno narašča in je pretežna večina teh bila odobrena prav radi socialnih indikacij. Temu dejstvu organi socialnega varstva dosedaj niso posvečali dovolj pozornosti in problematike splavov niso spremljali. Zato je Svet sklenil
- priporočiti občinskim in okrajnim ljudskim odborom oziroma družbenim organom na področju socialnega varstva, da spremljajo in obravnavajo na podlagi analiz in podatkov komisij za dovolitev splava problematiko in podvzamejo ustrezne ukrepe. Potrebno je tudi več povezovanja med vsemi tistimi činitelji v komuni, ki na eden ali drug način lahko v svoji dejavnosti sodelujejo pri reševanju tega problema.

III. Svet je sprejel predlog pravil o organizaciji in načinu poslovanja sklada LRS za socialne ustanove brez kakih posebnih pripomb in sklenil predložiti Izvršnemu svetu Ljudske skupščine LRS v potrditev.

Isočasno je določil okrajna ljudska odbora Maribor in Novo mesto kot okrajna ljudska odbora katera imenujeta svoja zastopnika v novi upravni odbor sklada.

IV. Zakon o socialnih zavodih (Uradni list LRS 26/1961) določa, da so zavodi samostojne pravne osebe in po 5. členu zakona imajo pravila, s katerimi so določila organizacija in delo zavoda. Pravila sprejme svet zavoda, potrdi pa ustanovitelj.

V Ljudski republiki Sloveniji imamo tri zavode v pristojnosti Sveta za socialno varstvo LRS, ker je njihov ustanovitelj republiški organ.

Zavodi : Zavod za duševno in živčno bolne Hrastovec - Trate
Mladinski zaščitni dom Domava
Prehodni mladinski dom v Preddvoru

so predložili v potrditev svoja pravila, katera so bila sprejeta na sejah njihovih svetov. Predložena pravila upoštevajo zakonite predpise, zlasti temeljna načela zakona o socialnih zavodih, da so zavodi pravne osebe z družbenim upravljanjem in samostojnim financiranjem.

Svet je sprejel sklep o potrditvi pravil vseh treh zavodov z nekaterimi manjšimi spremembami.

V. Pod "razno" je Svet opravil nekatera imenovanja.

Dr. V. L.

NOVA PRAVILA SKLADA ZA SOCIALNE USTANOVE

Sklad za socialne ustanove je bil ustanovljen leta 1952 na podlagi 9. člena Temeljnega zakona o prekrških (Uradni list FLRJ št. 46/1951) z Uredbo o ustanovitvi sklada za socialne ustanove in o uporabi njegovih sredstev (Uradni list LRS št. 3/1952). Po tej uredbi je upravljanje sklada prenešeno na Svet za socialno varstvo LRS, ki je po 5. členu uredbe tudi pooblaščen za izdajo natančnejših predpisov za izvajanje uredbe o ustanovitvi sklada.

V razdobju od leta 1952 - 1961 je imel sklad za socialne ustanove ca 555 milijonov dinarjev dohodkov, katera so bila tudi namensko uporabljena. Dosedaj je bilo največ potrošenega za razvoj varstva vzgojnih ustanov, dijaških domov in internatov, specialnih mladinskih domov, specialnih domov za odrasle - vključno zavodov za rehabilitacijo in domov za stare in onemogle in sicer do leta 1959 predvsem za vzdrževanje obstoječih socialnih zavodov, od leta 1960 dalje pa prvenstveno kot pomoč ljudskim odborom za novogradnjo socialnih zavodov, torej za investicije. Način razdeljevanja sredstev v zadnjih dveh letih je pokazal izreden uspeh, saj je bilo angažiranih v tem razdobju še dodatnih sredstev v te namene za ca 550 milijonov dinarjev. Vloga republiških sredstev kot iniciatorja in usmerjevalca na področju socialnega varstva je tedaj izredno pomembna.

O izidu nekaj zakonskih predpisov na področju socialnega varstva - kakor zakon o socialnih zavodih, resolucija o nalogah komune in stanovanjskih skupnosti pri otroškem varstvu, resolucija o nalogah komune na področju socialnega varstva - ter zlasti po sprejetju skupščinske resolucije o uporabi sredstev republiških skladov v letu 1962 se je pokazala potreba, da se na novo podrobneje uredi pravni status in poslovanje tudi tega sklada. Pri tem je bilo upoštevati zlasti sledenjo republiško resolucijo, katera vidi pomen skladov predvsem v tem, da zago-

tavljajo možnost neposrednejšega vpliva posameznih področij družbenega življenja na njihov nadaljnji razvoj, s tem pa tudi najbolj smotrno in učinkovito uporabljanje materialnih sredstev. Ugotovljena mobilizacijska in intervencijska sposobnost predstavlja sklade kot izredno pomembne činitelje družbenega razvoja, ki morajo vsak na svojem področju samostojno izvajati politiko Ljudske skupščine.

Zaradi tega je Svet za socialno varstvo LRS v zvezi s členom 122. Zakona o proračunih in o financiranju samostojnih zavodov (Uradni list FLRJ št. 52/1959) sprejel pravila o organizaciji in načinu poslovanja sklada LRS za socialne zavode in jih predložil Izvršnemu svetu Ljudske skupščine LRS v potrditev, kateri jih je po Odboru za splošna in upravna vprašanja tudi potrdil.

Potrjena pravila upoštevajo načela skupščinske resolucije o skladih in določajo, da sklad upravlja Svet za socialno varstvo LRS kot družbeno upravni organ. Sklad pa ima tudi upravni odbor, ki je po svojem sestavu napram prejšnji komisiji sklada razširjen s predstavniki nekaterih vpoštev prihajajočih družbenih organizacij. Upravni odbor obravnava program, finančni načrt in uporabo sredstev sklada ter daje predloge in mnenja Svetu za socialno varstvo LRS, ki o tem odloča.

Upravne, administrativne in računodajalske zadeve sklada opravlja Sekretariat Sveta za socialno varstvo LRS.

Sredstva sklada se uporabljajo za sofinanciranje izgradnje socialnih zavodov republiškega pomena, ki se financirajo iz sklada LRS za negospodarske investicije ter za dajanje kratkoročnih posojil pri izgradnji okrajnih, občinskih in drugih socialnih zavodov. Sklad tedaj prispeva predvsem k izgradnji novih socialnih zavodov, njihovemu razvijanju in le izjemoma nudi pomoč za delo posameznega socialnega zavoda.

Ker je izgradnja in programiranje mreže socialnih zavodov vseh vrst kljub določenemu izboljšanju v zadnjih letih še vedno v zaostajanju in je predvsem karakteristična nenačrtnost in nejasnost glede potreb, profilov in oblik zavodov, se del sredstev iz sklada lahko uporablja tudi za študijske namene. Tudi to je izdatna pomoč občinam, saj čestokrat prav zaradi nejasnosti in nerazčiščenosti posameznih vprašanj gradijo oziroma pripravljajo gradnjo neprimernih zavodov.

Samo poslovanje sklada pa je postavljeno na nove temelje. Razdeljevanje sredstev sklada se izvaja preko javnih razpisov, da bi se na ta način bolje uveljavljala objektivna merila in kriteriji in dosegla čimboljša družbeno-ekonomska uspešnost naložb. K temu naj pripomorejo tudi kreditni pogodbeni odnosi sklada in njegovih koristnikov.

V ostalem pravila upoštevajo določila zveznega zakona o proračunih in o financiranju samostojnih zavodov.

Dr. V. L.

Na podlagi 5. člena uredbe o ustanovitvi sklada za socialne ustanove in uporabi njegovih sredstev (Ur. l. LRS št. 3-8/52) v zvezi s 122. členom zakona o proračunih in o financiranju samostojnih zavodov (Ur. l. FLRJ, št. 52-847/59) je sprejel Svet za socialno varstvo LRS na svoji seji dne 27. junija 1962

P r a v i l a

o organizaciji in načinu poslovanja sklada za socialne ustanove.

1. člen

Sklad za socialne ustanove (v nadaljnjem besedilu: sklad) je republiški sklad.

2. člen

Sklad upravlja Svet za socialno varstvo LRS.

3. člen

Svet za socialno varstvo LRS zlasti:

- sprejme pravila sklada in spremembe pravil ter jih predloži v potrditev Izvršnemu svetu Ljudske skupščine LRS;
- sprejme večletni program za uporabo sredstev sklada, predlog finančnega načrta in zaključnega računa sklada;
- določa pogoje za dajanje posojil in izjemnih pomoči iz sklada;
- opravlja druge naloge, ki so mu dane z zakonitimi predpisi in s temi pravili;

4. člen

Sklad ima upravni odbor.

Upravni odbor sklada obravnava zadeve iz druge, tretje in četrte alineje 3. člena teh pravil in jih s svojim predlogom in mnenjem predloži Svetu.

5. člen

Upravni odbor ima 11 članov.

Upravni odbor sestavljajo:

- dva člana, ki ju imenuje Svet za socialno varstvo LRS;
- zastopnik Državnega sekretariata za notranje zadeve LRS;
- zastopnik Državnega sekretariata za finance LRS;
- zastopnik Sveta za šolstvo LRS;
- dva zastopnika iz okrajnih ljudskih odborov;
- zastopnik Zveze prijateljev mladine Slovenije;

- zastopnik Društva socialnih delavcev Slovenije;
- zastopnik koordinacijskega odbora domov za stare;
- sekretar Sveta za socialno varstvo LRS je član upravnega odbora po svojem položaju.

6. člen

Mandatna doba članov upravnega odbora traja 2 leti.

Volitve oziroma imenovanje članov upravnega odbora se opravijo vsako drugo leto najkasneje do 1. julija.

7. člen

Organ oziroma organizacija lahko razreši oziroma odpokliče posameznega člana upravnega odbora tudi pred potekom dobe, za katero je bil imenovan oziroma izvoljen, če ne more opravljati svojih dolžnosti, ali če jih zanemarja in namesto njega imenuje oziroma izvoli drugega člana za preostali del mandatne dobe.

8. člen

Člani upravnega odbora izvolijo na prvi seji izmed sebe predsednika in njegovega namestnika.

Kandidata za predsednika in njegovega namestnika lahko predlaga vsak član.

Za veljavnost volitev predsednika in njegovega namestnika je potrebno, da je na seji navzočih najmanj dve tretjini članov.

Izvoljen je tisti kandidat, ki je dobil večino glasov navzočih članov.

9. člen

Upravni odbor sklepa o zadevah iz svojega delovnega področja na sejah, ki jih sklicuje predsednik upravnega odbora.

Upravni odbor je sklepčen, če je na seji navzočih več kot polovica članov, kolikor ni za posamezne odločitve drugače določeno.

Sklep upravnega odbora je veljaven, če je zanj glasovala večina na seji navzočih članov.

O poteku seje se piše zapisnik. Zapisnik vodi uslužbenec Sekretariata, ki ga določi sekretar Sveta za socialno varstvo LRS. Zapisnik obsega podatke o času in kraju ter o dnevnem redu, o navzočnosti članov, o predlogih in sklepih, o glasovanju, o ločenih mnenjih in podobno.

Zapisnik podpišeta predsednik in zapisnikar potem, ko ga je potrdil upravni odbor na prihodnji seji.

10. člen

Upravne in administrativne zadeve sklada opravlja Sekretariat Sveta za socialno varstvo LRS.

Sekretariat Sveta za socialno varstvo LRS zlasti:

- neposredno izvršuje sklepe Sveta;
- pripravlja gradivo za seje Sveta in za seje upravnega odbora sklada;
- pripravlja predloge za večletni program in za letne finančne načrte;
- izvršuje finančni načrt in pripravlja zaključni račun sklada;
- opravlja vse pisarniške in računovodske zadeve za sklad;
- vodi evidenco o prejetih in porabljenih sredstvih iz sklada po predpisih o izvrševanju proračunov in po drugih predpisih;
- opravlja naročila, ki mu jih daje sklad v zvezi s svojo dejavnostjo;
- opravlja druge zadeve, ki so mu dane z zakonitimi in drugimi predpisi.

11. člen

Sekretar Sveta za socialno varstvo LRS je odredbodajavec za izvrševanje finančnega načrta. Pravico odredbodajavca izvršuje v mejah odločb in sklepov Sveta za socialno varstvo LRS.

Sekretar lahko pooblasti uslužbenca Sekretariata Sveta za socialno varstvo LRS kot pomožnega odredbodajavca in o tem obvesti Svet za socialno varstvo LRS.

12. člen

Funkcijo računodajavca za finančni načrt sklada opravlja računodajavec za predračun dohodkov in izdatkov sekretariata Sveta za socialno varstvo LRS.

13. člen

Sredstva sklada so denarne kazni, ki se po temeljnem zakonu o prekrških stekajo v sklad.

14. člen

Sredstva sklada se uporabljajo:

- za sofinanciranje izgradnje socialnih zavodov republiškega pomena, ki se financirajo iz sklada LRS za negospodarske investicije;
- za dajanje kratkoročnih posojil pri izgradnji okrajnih, občinskih in drugih socialnih zavodov, predvsem za zavode otroškega varstva, posebne zavode za otroke in mladino, zavode za rehabilitacijo in zavode za ostarele;
- za financiranje izdelave študijskih programov, projektov in drugih analiz, ki so posebnega pomena za razvoj izgradnje socialnih zavodov v celi republiki (izdelava programov in tipskih zavodov za otroke, defektno mladino, za stare ljudi, za rehabilitacijske zavode in slično).

Sklad lahko daje sredstva izjemoma brez obveze povračila kot prispevek za delo

posameznega socialnega zavoda ob pogojih, ki jih določi Svet za socialno varstvo LRS.

15. člen

Sklad daje kratkoročna posojila v mejah sredstev, določenih z orientacijskim programom in letnim finančnim načrtom praviloma z javnim razpisom. V razpisu se natančneje določijo pogoji, pod katerimi se daje posojilo. Razpis se objavi v Uradnem listu LRS.

16. člen

Sklad ima večletni orientacijski program.

V program sklada se določijo sredstva sklada in njihova uporaba po smernicah za razvoj socialnega varstva, ki jih začenja Ljudska republika Slovenija in v okviru petletnega programa perspektivnega razvoja LR Slovenije.

Program sprejme Svet za socialno varstvo LRS.

17. člen

Preden Svet sprejme program, si mora priskrbeti zahteve, predloge in mnenja okrajnih in občinskih ljudskih odborov ter večjih socialnih zavodov.

18. člen

Sredstva sklada se vsako leto razporedijo s finančnim načrtom.

V finančnem načrtu morajo biti posebej izkazana sredstva, prenešana iz prejšnjega leta in posebej sredstva, ki se pričakujejo v tekočem letu.

Izdatki za tekoče leto morajo biti določeni po vrstah iz 14. in 15. člena teh pravil.

Predlog finančnega načrta sprejme Svet za socialno varstvo LRS in ga predloži pristojnemu organu.

19. člen

Po preteku vsakega leta se sestavi zaključni račun sklada. Predlog zaključnega računa sprejme Svet za socialno varstvo LRS in ga predloži pristojnemu organu.

20. člen

Sklad mora imeti obvezno rezervo.

Rezervna sredstva se lahko uporabljajo samo ob pogojih, ki jih določajo zakoniti predpisi.

21. člen

Ta pravila veljajo od dneva, ko jih potrdi Izvršni svet Ljudske skupščine Ljudske republike Slovenije.

Štev. 402-2/62
Ljubljana, dne 27. junija 1962

Svet za socialno varstvo LRS
Predsednik
Ada Krivic l.r.

Uradni zaznamek

Odbor Izvršnega sveta Ljudske skupščine LR Slovenije za splošna in upravna vprašanja je ta pravila potrdil pod št. 022-63/62 z dne 26. 9. 1962.

Sekretar
Pavle Bojc l.r.

DISCIPLINSKI CENTER ZA MLADOLETNIKE

I

Z zakonom o spremembah in dopolnitvah kazenskega zakonika¹⁾ je bil uveden nov vzgojni ukrep oddaje v disciplinski center za mladoletnike. To je disciplinski ukrep, ki se lahko uporabi za mladoletnega storilca kaznivega dejanja, "pri katerem niso potrebni trajnejši vzgojni ali poboljševalni ukrepi, zlasti, če je storil kaznivo dejanje iz nepremišljenosti ali lahkomišelnosti" (2. odst. 70. čl. KZ).

Senat za mladoletnike lahko odda mladoletnika v disciplinski center:

- ob prazničnih dneh za določeno število ur, največ štiri zaporedne praznične dni,
- v teku dneva za določeno število ur, najdalj za en mesec in
- nepretrgano za določeno število dni, pa ne več kot za dvajset dni (2. odst. 72 čl. KZ).

Oddajo v disciplinski center se mora izvršiti tako, da ni prizadet redni pouk mladoletnika (3. odst. 72. čl. KZ). Določilo kazenskega zakonika, da opravlja mladoletnik v disciplinskem centru "koristna dela, ki so primerna njegovi starosti" (4. odst. 72. čl. KZ), je dopolnjeno v zakonu o izvršitvi kazenskih sankcij²⁾, kjer je rečeno, da mladoletniki v tem zavodu prebivajo čas "pretežno v delu in učenju pod stalnim nadzorstvom vzgojiteljev" (1. odst. 136. čl. ZIKS).

Po 292. čl. novele h kazenskemu zakoniku¹⁾ bo z republiškim zakonom določeno, kdaj se bodo začele uporabljati določbe kazenskega zakonika, ki govorijo o oddaji v disciplinski center. Ker v Sloveniji še niso ustvarjeni pogoji za uporabo tega vzgojnega ukrepa, še ni bil izdan republiški zakon. Zavoľjo tega senati za mladoletnike v Sloveniji še ne morejo uporabljati tega ukrepa.

V Sloveniji je bilo kmalu po objavi novele h kazenskemu zakoniku nekaj diskusij o pripravah za ustanovitev disciplinskih centrov. V teh diskusijah se je predvsem zastopalo stališče, da naj bi se zaradi omejenih finančnih sredstev ustanovili disciplinski centri za večdnevno bivanje pri že obstoječih vzgojnih zavodih. Kolikor pa gre za oddajo mladoletnika v disciplinski center za določeno število ur ob prazničnih dneh ali v teku dneva, naj bi se ta vzgojni ukrep izvajal v šolah, internatih ali v centrih za socialno delo³⁾. Prosvetni organi v Sloveniji s

¹⁾ Uradni list FLRJ 30/59.

²⁾ Uradni list FLRJ 24/61.

³⁾ Priporočilo Odbora za socialno politiko in zdravstvo Zveznega zbora in Odbora za delo in socialno zavarovanje Zbora proizvajalcev Zvezne ljudske skupščine z dne 24. II. 1961 o ustanovitvi centrov za socialno delo, kot samostojnih služb za socialno varstvo (Ur. l. FLRJ 11/61) priporoča, da naj si centri za socialno delo zlasti prizadevajo rešiti tista socialna vprašanja, "ki spadajo v delovno področje skrbstvenega organa v zvezi z uporabo kazenskega zakonika in zakonika o kazenskem postopku" (tč. 2).

tako rešitvijo problema niso bili v celoti sporazumni, ker bi šole, v katerih bi se izvajal ta vzgojni ukrep, lahko trpele na svojem ugledu, pristali pa so na organizacijo disciplinskih centrov ob tistih internatih, ki imajo ustrezne pogoje. Dalj od teh diskusij v Sloveniji nismo prišli.

Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij je določil, da ustanavljajo disciplinske centre občinski ali okrajni ljudski odbori (1. odst. 138. čl. ZIKS) kot samostojne zavode ali pa vezane na obstoječe prehodne domove, internate ali druge podobne ustanove (1. odst. 137. čl. ZIKS). S privolitvijo republiškega sveta za socialno varstvo lahko ustanovi disciplinski center tudi "družbena organizacija, ki se ukvarja z vzgojo otrok in mladine" (2. odst. 138. čl. ZIKS). Če ni pogojev za ustanovitev posebnih disciplinskih centrov se ta vzgojni ukrep lahko izvršuje v "šolskih prostorih, kadar so ti prosti" (3. odst. 137. čl. ZIKS). Izrecno pa zakon določa, da disciplinski centri ne smejo biti ob kazenskih popoljševalnih zavodih ali vzgojnih popoljševalnih domovih (2. odst. 137. čl. ZIKS).

Spričo določb pozitivnega zakona, ki predvideva izvrševanje vzgojnega ukrepa oddaje v disciplinski center v šolskih prostorih, ne bi smelo več biti odpora prosvetnih organov. Tako šolski prostori kot prostori centra za socialno delo pa bi bili uporabni le za prvi dve obliki oddaje v disciplinski center, to je ob prazničnih dneh ali v teku dneva. Za tretjo obliko izvajanja tega ukrepa, ko mora mladoletnik v centru dobiti tudi "redno hrano in prenočišče" (2. odstavek 136. čl. ZIKS), pa bo že treba poiskati stacionarne zavode. Kaže, da bo prvi disciplinski center, kamor se bodo lahko mladoletniki oddajali za določeno število dni, ustanovljen ob vzgojnem zavodu v Slivnici pri Mariboru.

Pri doseganju razmeroma majhni aktivnosti v pripravljanju pogojev za disciplinske centre v Sloveniji smo lahko resno zaskrbljeni ali bodo ustvarjeni do konca leta 1963, ki je po noveli (čl. 292) skrajni čas, do katerega se lahko odloži uporaba določb kazenskega zakonika o oddaji v disciplinski center. Razen tega pa bi morale biti diskusije o konceptih vseh treh oblik izvrševanja tega vzgojnega ukrepa končane do začetka priprav za republiški zakon o izvrševanju vzgojnih ukrepov (2. odst. 5. čl. ZIKS).

Po gomjih ugotovitvah o stanju disciplinskih centrov v Sloveniji pa se mi zdi primerno prikazati, kako se je razvijala ideja tega vzgojnega ukrepa v Evropi. To se mi zdi tem bolj pomembno, ker se pri naših diskusijah zlasti rado govori o "šok terapiji", v kateri naj bi obstojal temeljni učinek tega disciplinskega ukrepa.

Razen tega menim, da je treba prikazati tudi napore v republiki Hrvatski za ustvaritev koncepta in metod dela v disciplinskem centru. Ta prikaz naj bi bil skromen prispevek prizadevanju, da se osnujejo pogoji za uvedbo novega vzgojnega ukrepa tudi v Sloveniji.

II

Prve misli o disciplinskem ukrepu mladoletniškega pripora (Jugendarrest)¹⁾, ki po vsebini ustreza vzgojnemu ukrepu oddaje v disciplinski center našega kazenskega zakonika, je že leta 1911 razvil znani nemški pedagog dr. Friedrich Wilhelm Foerster v svoji znani knjigi *Schuld und Sühne* (Krivda in sprava). V tej svoji knjigi govori o mladoletniškem priporu z resno delovno terapijo, ki naj bi omogočila mladoletniku razmišljanje o lastni krivdi in ki naj bi ga s tem razmišljanjem spametovala (Besinnungsstrafe); pripor naj bi mu bil v svarilo zaradi zlorabe prostosti z razuzdanostjo, upiranjem in zlasti s surovimi delikti. Ta disciplinski ukrep je predlagal namesto telesnih kazni, ki so jo želeli takrat nekateri uvesti za surove delikte. Foerster je ponovno terjal uvedbo mladoletniškega pripora leta 1918 v svoji knjigi *Strafe und Erziehung* (Kazen in vzgoja). Leta 1925 je berlinski mladinski sodnik van Dühren ob priliki ankete o iskušnjah tedaj veljavnega zakona o mladinskih sodiščih (*Jugendgerichtsgesetz*) z dne 16.2.1923 poročal, da iz različnih strani predlagajo uvedbo mladoletniškega pripora, ker so vzgojni ukrepi preblagi in ker se tudi prostostne kazni izrekajo pogojno. Van Dühren je takrat tudi predlagal, da bi se mladoletniški pripor izrekal po dnevih in urah in da bi potekal predvsem v nedeljo. Ta vzgojni ukrep ne bi pomenil nekega "splošnega zdravila", marveč le izpopolnitev obstoječega sistema vzgojnih ukrepov. Zavoljo praktičnih težav, kdo naj bi ga izvajal, kako in kje, je v Nemčiji za nekaj časa zamrla ideja o uvedbi tega disciplinskega ukrepa.

Leta 1936 je dr. Friedrich Schaffstein v svoji knjigi *Zur Emeuerung des Jugendstrafrechts* (K obnovitvi mladinskega kazenskega prava) v borbi zoper kratkotrajno prostostno in denarno kazen v mladinskem kazenskem pravu terjal mladoletniški pripor, ki naj bi se uporabljal za "ne hudo zanemarjene" mladoletnike. Podobno kot Foerster je le očrtal mladoletniški pripor ob prazničnih dneh in za določeno število dni (do treh mesecev).

Mladoletniški pripor je bil uveden v Nemčiji šele z uredbo o dopolnitvi mladinskega kazenskega prava (*Verordnung zur Ergänzung des Jugendstrafrechtes*) (z dne 4. 10. 1940). Sublimacijska ideja Foersterja o kazni, ki naj spametuje (Besinnungsstrafe), je bila po tedanjem državnem sekretarju pravosodnega ministrstva dr. Freislerju robato in primitivno spremenjena v učinek šoka, ki naj bi bil bistvo tega ukrepa, kakor tudi še danes večkrat zmotno in nepravilno zatrjujejo v mnogih diskusijah. Učinek šoka, ki naj bi bil dosežen z mladoletniškim priporom, temelji

1) Načrt novele h kazenskem zakoniku iz julija 1958 je predvideval mladoletniški pripor kot kazen. Sodišče bi jo lahko izreкло mladobitniku za lažja kazniva dejanja, storjena iz objestnosti ali lahkomišelnosti. V takem primeru bi zadostoval že kratkotrajni ostrejši ukrep, ki bi zaradi psihološkega učinka ugodno deloval na mladoletnika, da bi se v bodoče varoval kaznivih dejanj. Po tem načrtu novele je bil zakonski minimum te kazni 1 dan, maksimum pa po eni alternativni 15 dni, po drugi 30 dni. Kazen bi se izvrševala v posebnih prostorih pod nadzorstvom službe socialnega varstva in ne bi imela nobenih pravnih posledic. - Slovenski pravniki so v pripombah k načrtu predlagali, naj se ta kazen ne uvede, pač pa zamenja z drugim ukrepom. Delovne terapije v takih priporih ne bi bilo mogoče organizirati, ker je doba bivanja v njih prekratka, fluktuacija mladoletnikov in njihov starostni razpon pa prevelik. Mladoletnik v tem času ne bi obiskoval šole ali ukla, v ustanovi pa, kjer bi kazen prestajal v brezdelju bi se družil s sebi enakimi ali slabšimi od sebe, namesto, da bi bil od njih odstranjen. Zato bi v vzgojnem pogledu utrpel le škodo, ničesar pa ne bi pridobil. Podobne negativne posledice so se takrat (leta 1958) opazile pri zapornih kaznih zoper mladoletne storilce prekrškov.

na zmotnem mišljenju, da se z zaprtjem v vsakem primeru sproži zdravilni šok, da torej prizadeto zlo mladoletnika neizogibno privede do tega, da se zave in uvidi svoje početje.

Novi disciplinski ukrep mladoletniškega pripora je bil nato sprejet v nekoliko spremenjeni obliki v Reichsjugendgerichtsgesetz z dne 6. 11. 1943 in potem v Jugendgerichtsgesetz z dne 4. 8. 1953, ki velja v Zahodni Nemčiji od 1. 10. 1954.

Po tem zakonu lahko določi sodišče mladoletniški pripor v eni od naslednjih treh oblik:

- pripor v prostem času (Freizeitarrrest), to je od delopusta v soboto do začetka dela v ponedeljek; sodišče lahko izreče ta pripor največ za štiri take proste dni;
- kratki pripor (Kurzarrest) namesto pripora v prostem času, če bi iz vzgojnih razlogov bil primemnejši pripor v strnjenem času; pri tem šteje enkratni pripor v prostem času za dva dni kratkega pripora (kratki pripor lahko torej traja največ 8 dni);
- trajni pripor (Dauerarrest), ki traja najmanj en teden, največ pa štiri tedne.

Mladoletniški pripor poteka v celicah - samicah. Osrednjo vlogo pri mladoletniškem priporu naj bi odigral "vzgojni razgovor" mladinskega sodnika z mladoletnikom. Iz poročil o mladoletniškem priporu v Nemčiji je razvidno, da tam primanjkuje pedagoško usposobljeno nadzorniško osebje in da ni dovolj zavodov, kjer bi se lahko izvrševal ta disciplinski ukrep.

V nemški demokratični republiki je bil mladoletniški pripor kot "kapitalistično - fašistična iznajdba" odpravljen 23. 5. 1952 (Sieverts str. 150, Altavilla str. 151).¹⁾

V Nemčiji je torej nastal ta disciplinski ukrep zgolj iz praktične potrebe in se je razvijal na podlagi pedagoškega pojmovanja kot kazen, ki naj zresni in spametuje mladoletnika. Ta kazen poteka v samici, ločeno od odraslih in mladoletnih obsojencev. Uporablja se danes kot disciplinski ukrep za ne hudo zanemarjene mladoletne storilce kaznivih dejanj, ki ne potrebujejo daljšega odvzema prostosti zaradi vzgojnega treninga. Vendar so to takšni storilci, pri katerih pa ne zadostujejo več vzgojne metode na prostosti, da bi v resnici občutili družbeno reakcijo in s tem resnost položaja, ki je nastal z njihovim dejanjem tako za skupnost, kot za njihovo lastno bodočnost. V Nemčiji se polaga velika važnost na osamitev, ki omogoča razmišljanje o lastni situaciji. Mladoletnik je tako postavljen sam nasproti sebi in lahko razmišlja, ne da bi bil podvržen vplivom prostosti.

Po smernicah, ki so bile izdane v Zahodni Nemčiji, mladoletniški pripor ni primeren za zanemarjene ali duševno zaostale mladoletnike (debile, imbecile), ki ne bi mogli razumeti smisla disciplinskega ukrepa. Praviloma ni zadržka, da bi se mla-

¹⁾ Riedel, Jugendwohlfahrtrecht, C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung München und Berlin 1955, str. 189 - 190.
Hinrichsen, Jugendkriminalrecht, Hermann Luchterhand Verlag 1957, str. 60 - 64.
Sieverts Die Erziehungsaufgabe des Jugendarrests, predavanje na X. mednarodnem kriminološkem seminarju v Freiburgu, oktobra 1960, objavljeno v knjigi Kriminologie und Vollzug der Freiheitsstrafe, Ferdinand Enke Verlag, Stuttgart 1961, str. 150 - 172.
Altavilla, De "les arrests de fin de semaine" della Francia, all' "Jugendarrest" della Germania dell' "Ovest nei convegni dei giuristi del Nord, Rivista, italiana di diritto o procedura penale 1962, št. 1, str. 147 - 161.

doletniški pripor ne mogel uporabiti za mladoletnika povratnika. Ponovno izrekanje mladoletniškega pripora pa je treba zelo skrbno pretehtati. Morda bo primerno, da se mladoletniku, zoper katerega se je že izrekel kratki pripor (do osmih dni) izreče trajni pripor (do 4 tednov). Ne kaže pa mladoletniku, zoper katerega je sodišče že izreklo trajni pripor in ki kmalu nato stori novo kaznivo dejanje, ponovno izreči ta ukrep, ker je tak mladoletnik potreben daljše vzgoje. Mladoletniški pripor praviloma tudi ni na mestu, če je mladoletnik bil že kdaj prej poslan v vzgajališče.

Nemška mladinska sodišča uporabljajo mladoletniški pripor predvsem za kazniva dejanja, ki so jih storilci zagrešili zaradi nepremišljenosti, želje po uveljavljanju, objestnosti, mladoletniške fantazije, pomanjkljive samostojnosti in trenutne situacije. Izostajanje iz šole in brezdelnost sta kontraindikaciji za uporabo mladoletniškega pripora, ker sta huda simptoma vzgojne zanemarjenosti¹⁾.

Angleški Criminal Justice Act iz leta 1948 je uvedel attendance centres. Ti so namenjeni storilcem kaznivih dejanj v starosti od 12 do 21 let, ki še niso bili obsojeni na zapor ali zoper katere še ni bila izrečena oddaja v vzgajališče. Criminal Justice Act iz leta 1961 je spodnjo mejo starosti pomaknil na 10 let. Sodišče lahko določi, da prebijejo mladoletniki v takem centru po dve do tri ure dnevno, največ pa skupno 12 ur. Po Criminal Justice Actu iz leta 1961 lahko določi sodišče, da obiskujejo otroci pod 14. letom ta center skupno manj kot 12 ur, drugim mladoletnikom pa se lahko čas, ki ga prebijejo v centru, poveča na skupno največ 24 ur. V center se pošiljajo mladoletniki, katerih deliktinimajo globljih vzrokov. Ta ukrep se mora omejiti na mladoletnikov prosti čas, da zaradi izvrševanja ukrepa ne bi trpelo njegovo redno šolanje. Praviloma obiskuje mladoletnik center v soboto popoldan. Za lahkomišelnost in objestnost mladoletnike je včasih dovolj neprijetno, da morajo obiskovati attendance centre namesto da bi v prostem času lahko šli v kino ali na ples.

Namen obiskovanja attendance centra je v tem, da se mladoletni delinkventi naučijo spoštovati zakonske predpise in da se privadijo primernemu izkoriščati svoj prosti čas. Za časa bivanja opravljajo mladoletniki koristna, večinoma obrtniška in tehnična dela, pa tudi neprijetna in težja hišna dela, kot na primer ribanje ali loščenje tal. Nekaj časa so zaposleni tudi s telesnimi vajami in nalogami, ki terjajo posebno discipliniranost. Zelo velika pozornost se posveča točnosti izvrševanja nalog, snagi, osebni urejenosti in odzivu na ukaze. Razen tega pa vodi osebe z mladoletniki tudi razgovore praktične narave. Mladoletnike končno skušajo tudi pregovoriti, naj se vpišejo v ustrezno mladinsko organizacijo ali naj redno obiskujejo bližnji mladinski klub.

Disciplina se vzdržuje z osebnim vplivanjem. Nediszipliniranim mladoletnikom se nalagajo neprijetnejše naloge, lahko pa se tudi odpustijo iz centra, in izročijo sodišču, ki potem izreče drug ukrep. Uspeh tega vzgojnega ukrepa je predvsem odvisen od pravilnega izbora mladoletnikov, za katere naj se uporabi.

Isti angleški zakon je uvedel tudi nekoliko ostrejši ukrep oddaje v detention centre. Sodišče lahko odda v ta center mladoletnika v starosti od 14 do 21 leta za najmanj tri do največ šest mesecev, če zanj ni potrebna daljša prevzgoja, pa denarna kazen ali probacija (strožje nadzorstvo skrbstvenega organa) nista primerni. Za mladoletnika povratnika lahko sodišče po Criminal Justice Actu iz leta 1961 določi da ta ukrep traja do 9 mesecev. V zavodu morajo mladoletniki

¹⁾ Glej opombo na str. 28.

trdo delati pod strogo disciplino. Za razliko od vzgajališč, kjer služi delo profesionalni izobrazbi, naj bi bilo delo v detention centru naporno in dolgočasno.

Criminal Justice Act iz leta 1961 ne določa, da bi detention centre imel socialnega delavca, vendar pa si prizadevajo za tem, da bi bil nastavljen vedno, kadar bi to bilo mogoče.

Attendance in detention centres organizira in vodi resor notranjih zadev.

Podobne zavode kot so angleški detention centri, imajo tudi na Portugalskem. Tu se lahko mladoletnik odda za največ 15 dni na posebno policijsko postajo. Kratki pripor (brebe internamiento) kot disciplinski ukrep pozna za mladoletnike do 16. leta tudi Španija¹⁾.

Komisija za reformo švedskega kazenskega zakonika predlaga uvedbo detencije do dveh mesecev. Namen te detencije ni le prevzganje mladoletnika, ampak tudi pretrganje njegove kriminalne dejavnosti s tem, da ga uvaja v razmišljanje in spoznavanje resnosti položaja. Tretnan kratkotrajne detencije naj bi se uporabljal predvsem za to, da bi na priprtega pedagoško vplival tako, da bi razumel, kako pomembno je zanj, da se vzdrži kriminalne dejavnosti.

Tudi v Franciji razpravljajo o uvedbi ukrepa "detention-arrets a fin de semaine" (pripor ob koncu tedna). Ta ukrep naj bi obstojal v odvzemu prostosti med tedenskim počitkom in naj bi potekal v različnih penitencijah zavodih. Kaže, da želijo Francozi ta ukrep uporabljati tudi za odrasle, ker ne rahlja zakonskih vezi in družinskega reda (Altavilla str. 153, 158)³⁾.

III.

Na Hrvatskem že uporabljajo določila kazenskega zakonika o disciplinskih centrih in sicer na področju okrožnih sodišč Karlovac, Rijeka, Split in Zagreb od 1. 1. 1961, na področju ostalih sodišč pa od 1. januarja 1962²⁾. Ker spada organizacija disciplinskih centrov v resor socialnega varstva, je Svet za socialno varstvo LR Hrvatske pritegnil različne strokovnjake (pedagoge, psihologe, socialne delavce in pravnike), da so postavili koncept in metodo dela za izvajanje tega novega vzgojnega ukrepa. To je bilo tem bolj potrebno, ker gre za popolno-

1) Das englische Gesetz über Kriminalrechtspflege vom 1948, Walter de Gruyter und Co, Berlin 1952, str. 21 - 24.
Middendorff, Kriminalle Jugend in Europa, Lambertus Verlag, Freiburg im Breisgau 1953, str. 27, 37.
Middendorff, Jugend Kriminologie, Hermann Verlag, Ratingen 1956, str. 226 - 231.
Disciplinski centri, Socijalni rad, Zagreb, I. 1960, str. 57 - 59. Le traitement des jeunes delinquants en Grande Bretagne, Ministère de la justice Belge, Bulletin de l'administration penitentiaire, XV. 1961, str. 63 - 75.
Samuels - Two Recant Acts. The criminal law review. 1961 str. 582 - 592.
Hundertmark, Jugendkriminalität und Minderjährigenschutzgerichte in Spanien, Recht der Jugend 1962, str. 113 - 118.

2) Zakon o primjenjivanju odgojnih mjera upućivanja u disciplinski center i pojačanog nadzora organa starateljstva, Narodne novine br. 48/60.
V LR Bosni in Hercegovini lahko uporabljajo sodišča ta vzgojni ukrepi po zakonu, ki ima podoben naziv kot v LR Hrvatski (Službeni list br. 41/61) od 1. 1. 1962 na področjih okrožnih sodišč Banja Luka, Mostar, Sarajevo, Travnik in Tuzla; na področjih ostalih okrožnih sodišč pa od 1. 10. 1963. V drugih republikah še niso bili izdani republiški predpisi o uporabi tega disciplinskega ukrepa.

3) Glej opombo 1 na strani 28.

ma nov vzgojni ukrep, ki ga pri nas do sedaj še nismo poznali in ker tudi znani koncepti podobnih institucij v inozemstvu niso bili sprejemljivi za nas.

Razen tega pa je bilo treba najti rešitev, ki bo ustrezala intenciji zakona, naravi službe, ki naj izvršuje ta vzgojni ukrep, kot tudi sodobnim pedagoškim načelom. Navedeni strokovnjaki so izdelali "Osnovna načela za organizacijo i funkcioniranje disciplinskih centara za maloljetnike", ki jih je usvojil svet za socialno varstvo LR Hrvatske.

Po teh temeljnih načelih naj bi se ustanavljali disciplinski centri kot samostojni zavodi ali pa kot deli že obstoječih zavodov, ki delajo z mladino. Namen disciplinskega centra je z dobro organiziranim vzgojno izobraževalnim delom vplivati na mladoletnika tako, da bo bivanje v zavodu dalo pravo smer njegovemu nadaljnjemu razvoju. To naj bi se doseglo tako, da bi se od mladoletnikov zahtevalo redno in točno opravljanje njihovih temeljnih dolžnosti, ki izhajajo iz njihovega izbranega poklica. Razen tega pa bi v zavodu spoznavali različne možnosti izkoriščanja prostega časa. Tako bi osebje zavoda z ene strani usmerjalo mladoletnike v pridobivanju delovnih navad, z druge strani pa bi jim pomagalo razvijati pozitivna nagnjenja pri izboru razvedrila. Razen tega pa bi osebje zavoda delalo tudi s starši, s šolo in z ljudmi na delovnih mestih mladoletnikov, kot tudi s socialno službo in družbenimi organizacijami. Vse to z namenom, da bi bili ti mladoletniki deležni razumevanja in podpore pri svojem nadaljnjem razvoju. Zato naj bo postopek v disciplinskih centrih z mladoletniki human, v skladu s splošnimi nalogami vzgoje in izobraževanja ter dosleden glede na namen izrečenega vzgojnega ukrepa. Strokovno delo v disciplinskem centru sestoji iz vzgojno izobraževalnega, socialnega in zdravstvenega dela. "Osnovna načela" podrobneje opisujejo navedene tri sektorje dela, kot tudi naloge osebja, ki naj bi bilo zaposleno v disciplinskem centru.

O tem konceptu disciplinskega centra se je razvila na Hrvatskem živahna diskusija, kar se je pokazalo zlasti na posvetovanju o borbi zoper mladinsko delinkvenco, ki je bilo junija 1961 v Zagrebu ¹⁾.

Na tem posvetovanju so nekateri diskutanti napadali koncept disciplinskega centra, kot je bil postavljen v "Osnovnih načelih", češ da za ta "recept sodišča nimajo pacientov". Nekateri diskutanti so poudarjali, da bi moral tak vzgojni ukrep delovati kot šok, ki bi zlasti zlomil predrznost nekaterih mladoletnikov, zoper katere sicer niso potrebni trajnejši vzgojni ali poboljševalni ukrepi, ker še niso pokvarjeni, vendar pa jih je treba občutno disciplinirati. Tako naj bi ti mladoletniki spoznali, da obstajajo družbene norme, ki jih je treba spoštovati, in da obstoja avtoriteta, ki jih lahko prisili k spoštovanju teh norm. Skladno s tem disciplinski center ne bi smel biti atraktivno organiziran tako, da bi privlačeval mladoletnika, marveč nasprotno organiziran mora biti tako, da prizadeti ne bi želel nikdar več priti vanj. Zavoljo tega naj bi mladoletnik v disciplinskem centru pod strogim režimom opravljal koristna fizična dela in se učil.

V letu 1961 so senati za mladoletnike na Hrvatskem 16 krat uporabili ta vzgojni ukrep, in sicer je bil izrečen ta ukrep v Karlovcu v dveh, na Rijeki v štirih in v Splitu ²⁾ v desetih primerih. Od tega je bil v letu 1961 novi ukrep izvršen v enem

¹⁾ Žuženič Jelena, *Savjetovanje o suzbijanju maloljetničkog kriminaliteta*, Naša zakonitost, XV, 1961, str. 301 - 312.

²⁾ Dne 6.3.1961 je bil v Jugoslaviji sprejet prvi mladoletnik v disciplinski center v Splitu.

primeru na Rijeki in v sedmih primerih v Splitu, medtem ko je bil v ostalih primerih ukrep izrečen šele ob koncu leta in zato izveden šele v začetku leta 1962.

Sodišča na Hrvatskem izrekajo ta vzgojni ukrep zelo redko. V Zagrebu je disciplinski center organiziran v posebnem poslopju, pa sploh še ni sprejel nobenega mladoletnika.

V vseh 16 primerih je bil mladoletnik poslan v disciplinski center za določeno število ur v teku dneva ¹⁾.

Ker ima disciplinski center v Splitu do sedaj največ izkušenj, bom na kratko prikazal, kako se tam izvršuje ta disciplinski ukrep.

Disciplinski center v Splitu je poseben oddelek mladinskega prehodnega doma. Mladoletnik je zaupan izkušenemu pedagogu. Poleg tega dela z mladoletnikom še upravnik doma. Takoj, ko sprejmejo mladoletnika v disciplinski center sestavi pedagog in upravnik, potem ko sta mladoletnika proučila, načrt bivanja v domu in načrt dela z mladoletnikom. Oba načrta pošlje uprava doma sodišču. Zaradi popolnosti prikaza navajam primer:

KOTARSKOM SUDU

SPLIT

Dostavlja se naslovu plan boravka i program rada s mldb. XY u disciplinskom centru u trajanju od 12. 5. do 11. 6. 1961, a koja je odgojna mjera izrečena vašim rješenjem Km 8/61-15 od 20. 4. 1961.

Plan boravka: 12. 1. 13. 5. od 10,30 do 13,30 sati;
15. do 20. 5. od 14,30 do 17,30 sati;
22. do 27. 5. od 10,30 do 13,30 sati;
29. 5. do 3. 6. od 14,30 do 17,30 sati i
5. do 10. 6. od 10,30 do 13,30 sati.

MLDB. će osim ove obaveze pohađjati odgojno - obrazovni rad (dodatni) iz nastave hrvatskosrbskog jezika svaki ponedjeljek jedan sat prije redovite nastave, a iz nastave matematike jedan sat prije redovite nastave svakog petka. Osim toga obavezan je da se izvanredno priprema po jedan sat u srijedu i subotu kod nastavnika engleskog jezika.

(Navedeni plan obuhvaća veći dio slobodnog vremena malodobnikova, čime će se postići veća marljivost, ustrajnost, urednost i postizanje boljeg uspjeha u školi, a suzbijati skitnjaji besciljno tračenje vremena).

Program rada:

a) Za sve vrijeme boravka sistematski će se odredjivati poslovi koji će mldb.

¹⁾ Tovariša, ki vodi delo v disciplinskem centru v Splitu sta mnenja, da oddaja mladoletnika ob prazničnih dneh *ne bi bila efikasna, tako zbog kratkoče vremena, kako i zbog nekontinuiranog kontakta sa malodobnikom*. S tem mnenjem se ne bi mogel strinjati, ker bi bila učinkovitost te oblike oddaje v disciplinski center odvisna predvsem od organizacije in metod dela z mladoletnikom, ki pa bi morale biti verjetno nekoliko drugačne kot pri oddaji v disciplinski center le za določeno število ur v teku dneva.

tačno i uredno izvršavati u disciplinskom centru, školi i porodici uz sistematsku kontrolu nad njegovom marljivošću i ustrajnošću. Vršit će se nagovor i poticaj na sve bolji uspjeh, a sa ciljem jačanja volje i samodiscipline.

- b) Vodit će se odgovarajući i razgovori o lošim posljedicama neodgovarajućih postupaka i činova uopće, a posebno će se logičkim rasudjivanjem o uzrocima i posljedicama ukazivati na teške posljedice lutanja, pustolovnih maštanja i besciljnog traženja vremena.
- c) S dječakovom majkom - koja je dosta nervozna, lako uzbuđljiva i preblaga - i očuhom - koji je popustljiv - raspravljat će se o pogrešnim postupcima u odgoju i upućivati na jednak stav prema djeci u porodici. Nastojat će se učvrstiti njihov autoritet, koji je sada u očima ovog malodobnika poljuljan.
- d) Dječak ima široko poznanstvo među vršnjacima. Kod kuće je znao priredjivati žurave, igre karata i slično. Umišljen je u svoju spoljašnost, udvara sa učenicama i slično. Sve to dovodi dječaka do neuravnoteženosti i tu ga je potrebno savjetovati i otrijezniti od zablude. Utvrđivat će se moralne i društvene norme u njegovom vladanju, iskustvima i primjerima iz stvarnog i pozitivnog života drugih omladinaca.
- e) Objasniti će se štetan utjecaj alkohola i nikotina na organizam, a u cilju trezvenijeg života dječakova.
- f) Suzbijat će se navike hazarda, a potreba za plesom nastojat će se svesti na razumnu mjeru.
- g) Na kraju njegova boravka ocjenit će se napredovanje u vladanju i naukovanju. Na osnovu do tada postignutih uspjeha dat će mu se uputstva i savjeti za daljnji rad. Po isteku trajanja odgojne mjere predviđen je skromni ali ipak svečani oproštaj¹⁾.

V disciplinskom centru u Splitu su mladoletnici zaposleni s fizičnim in intelektualnim delom, vendar je program dela s mladoletnikom zelo individualiziran. Zlasti se zelo pozomi na to, da pride mladoletnik v center ob točno določeni uri. Med bivanjem v disciplinskom centru vodi pedagog z mladoletnikom razgovore, v katerih odkrito in preprosto raspravljata o mladoletnikovem dosedanjem življenju in negativnih dejanjih, ki jih je izvršil pred prihodom v disciplinski center. Pri teh razgovorih se zlasti izogibajo moraliziranju ali drugačnemu dirciranju. Razgovor se vodi na tak način, da se mladoletnik začne zavedati nepravilnosti svojih dejanj, razen tega pa ga razgovor privede tudi v take življenjske situacije, v katerih se mora opredeliti ali za dosedanji način življenja ali pa za pravilno pot v bodočnost. Mladoletnik se večinoma opredeli za pravilno pot. To je tudi namen razpravljanja. Sedaj pa je treba to njegovo odločitev krepiti ob konkretnih prilikah in nalogah. Te naloge, zastavljajo mladoletniku načrtno in postopno. Ko jih opravlja dobi mladoletnik vedno več zaupanja vase, kar prispeva k uinditvi njegovega zasačaja. Tovariša, ki vodita disciplinski center v Splitu poudarjata v svojem poročilu, da zasluži posebno pozornost "samokritičnost, koju su ovi dječaci pokazali za vrijeme obaveznog boravka".

1) Nečrt dela pomeni redovni psihološki prijem, človek molim, da je preamblovan za kratek čas o neodgovarajočih delih in v enem mesecu, kas še zlasti, malja mesecotko djetu f).

Po vsem, kar sem povedal o disciplinskem centru je razvidno, da pri nas šele iščemo koncept te institucije, ki jo je zakonodajavec le deloma nakazal v 72. čl. KZ in 135. - 138. čl. ZIKS, medtem ko je njeno podrobnejšo ureditev prepustil posebnemu republiškem zakonu (5. čl. ZIKS). Dosedanje diskusije pri nas so bile, kot kaže, preveč splošne in zlasti niso upoštevale, da je treba najti koncepte in metode dela za vsako od predvidenih oblik (72 čl. KZ) tega vzgojnega ukrepa posebej. Zato zaslužijo prizadevanja tovarštev, ki so na Hrvaškem izdelali "Osnovna načela za organizacijo i funkcioniranje disciplinskih centara za maloljetnike" in še pravi posebej delo obeh tovarštev v disciplinskem centru v Splitu, vsa pozornost. Kaže, da si disciplinski center v Splitu zelo prizadeva, kako bi našel metode, ki mobilizirajo mladoletnike, da spozna družbene norme, da se sam aktivno trudi za spremembo svojih stališč in tako z lastno močjo utrjuje svoj značaj, si privzgaja zavore, ki mu bodo olajšale premagovanje življenjskih težav in utrjevale njegove moralne sile. Pri tem pa zavestno opuščajo primitivno metodo drila, ki ima lahko le navidezen vzgojni učinek, ne povzročijo pa spremembe stališč in mnenj.

Pri vsem tem zlasti ne smemo prezreti, da je izvrševanje novega vzgojnega ukrepa naš zakonodajavec zaupal službi socialnega varstva in ne, kot v drugih državah Evrope, policijskim organom oziroma organom izvrševanja kazni. Zato ne more nikogar presenetiti, da bomo pri nas iskali načine izvrševanja tega ukrepa v okviru metod socialnega in pedagoškega dela in da je nesmiselno terjati od socialno-varstvenih organov, naj v svoje metode vključijo metode dela, ki so tuje socialnemu delu. Vsakdo, ki to zahteva, terja istočasno tudi, da se izvedba tega disciplinskega ukrepa odvzame socialnovarstvenim organom in da ga prevzame tisti organ, ki so mu zahtevane metode dela bližje.

Ob razmišljanju o vprašanju konceptov in metod dela v disciplinskih centrih za mladoletnike se nam zastavlja načelno vprašanje, ali ni naš zakonodajavec morda sploh pogrešil, ko je organizacijo disciplinskega centra zaupal organom socialnega varstva. Zlasti dvomim, da bo mogoče z metodami socialnega dela doseči namen tretje oblike izvajanja tega disciplinskega ukrepa, ko naj bi bil mladoletnik oddan v center za določeno število dni.

Pri oddaji mladoletnika za določeno število dni, vendar ne več kot za 20 dni, tudi ne bo mogoče ravnati po določilu zakona, da mora sodišče gledati, da "mladoletnik ne izostane od rednega pouka" (3. odst. 72. čl. KZ). Ali naj bi mar izvrševanje tega ukrepa bilo mogoče le med šolskimi počitnicami ali dopustom učenca v gospodarstvu?

Kljub tem pomislekom in dvomom je treba koncepte in metode dela vseh treh vrst novega disciplinskega ukrepa izdelati. Kot smo videli so se pri nas že pokazali prvi obrisi koncepta in metod dela vzgojnega ukrepa oddaje v disciplinski center "za določeno število ur v teku dneva, vendar najdalj, za en mesec" (2. odst. 72. čl. KZ). Drugi dve obliki oddaje v disciplinski center pa še čakata organizacije in specifičnih metod, ki bi ustrezale svojemu namenu. Čeprav se tudi oddaja v disciplinski center za določeno število ur v teku dneva še ni dokončno izoblikovala, pa se je vendar pokazalo, da diskusije lahko vodijo le do delnega uspeha in da se je treba pogumno lotiti praktičnega dela.

Dr. Bronislav Skabeme

ORGANIZACIJA, OSNOVNA NAČELA IN METODE DELA Z MLADOLETNIMI STORILCI KAZNIVIH DEJANJ V DISCIPLINSKIH CENTRIH ZA MLADOLETNIKE V LR SLOVENIJI

I. Organizacija

1. Prostor in njihova oprema

V začetni fazi naj si centri za socialno delo zagotovijo vsaj:

- en prostor za socialnega delavca, ki naj bo tako opremljen, da bo služil dvoj-
nemu smotru:
 1. za razgovore socialnega delavca z ljudmi, ki bodo podajali o mladoletniku
vse potrebne podatke in
 2. za celotno administracijo DC;
- en prostor (manjša delovna soba) za pedagoško obravnavanje mladoletnika (če
bo večji dotok mladoletnikov, se skladno s tem poveča število prostorov za pe-
dagoško obravnavanje);
- en prostor za politehnično delavnico oz. delavnico za interesno zaposlitev (če
bodo nazekovale kasnejše potrebe po dveh delavnicah - eno za fante in eno za
dekleta - se pripravi dve);
- sanitarije;
- dvorišče (manjše), igrišče in okrasni vrt so močno zaželeni (tako za sprehode
in razgibavanje kot za fizično delo).

Omenjeni prostori so minimalne zahteve vsakega DC; z njimi morata razpolagati
tudi Vzgojni zavod v Slivnici in PMD v Ljubljani.

Poleg teh prostorov pa morata imeti oba vzgojna zavoda še naslednje prostore
(stacionar do 20 dni):

- 2 spalnici s po 3 posteljami (ena za fante, druga za dekleta; po potrebi se lah-
ko število spalnic poveča);
- 1 soba za vzgojitelja;
- 2 dnevna prostora (manjša, eden za fante, drugi za dekleta, ki obenem služita
za čitalnico in ostalo razvedrilno dejavnost);
- 1 jedilnica (skupna, v kolikor ne bi bilo zaželeno, da se hranijo v že obstoje-
či domski obednici);
- 2 delavnici za produktivno zaposlitev (ločeni po spolu);
- sanitarije (ločene po spolih);
- garderoba (ločeno po spolih);
- umivalnica z oddelkom za prho (ločeno po spolih) in
- čajna kuhinja.

Vse ostale potrebne prostore kot so: zdravstvena ambulanta, desinsekcijska ko-
mora, skladišče za prehrano, opremo in inventar, dvorišče, igrišče, okrasni vrt,

park itd., pa uporabljajo mladoletniki v DC skupno z gojenci vzgojnega zavoda.

O opremi posameznih prostorov ni posebej govora, ker se danes za večino prostorov že dobi predpisana sodobna tipizirana oprema (za pisane, spalnice, dnevne prostore, jedilnice, garderobe in čajne kuhinje), s katero so zelo uporabno opremljeni naši vzgojni zavodi novejšega datuma. Za vse te prostore velja, da naj ne bodo prenatrpani z inventarjem, pač pa estetsko urejeni. Omembe vredna pa je oprema delovne sobe za pedagoško obravnavanje mladoletnika in za delavnico za interesno ter produktivno zaposlitev mladoletnika.

Delovna soba za pedagoško obravnavanje naj mladoletniku nudi intimno, domače in zaupno vzdušje. Najnujnejša oprema naj bo: pogovorna mizica, ob njej dva stola (za pedagoga in mladoletnika), delovna miza z dvema stoloma, ki naj služita tudi za občasne obiske staršev in druge obiske, omara za uradne knjige, dnevno časopisje, revije, kako vzgajilo in kako knjigo, ki jo usmerjeno prinašamo, cvetlično stojalce in obešalnik. Na oknih primerne zavese. Dobrodošlo je tudi vsaj eno izmed avdiovizuelnih sredstev.

Delavnica za interesno zaposlitev mladoletnika naj bo opremljena po principu osnovno šolskih delavnic za tehnično vzgojo. Orodje, strojčki in ostala oprema naj služijo predvsem za oblikovanje najrazličnejšega odpadlega industrijskega materiala (lesnega, tekstilnega, usnjarskega, plutovinskega, kovinskega itd.). Izdelujejo naj uporabne in okrasne predmete, enostavne in take, pri katerih se pride čimpreje do vidnega efekta. Izdelki naj ostanejo last mladoletnika, katere lahko po odhodu iz DC podari staršem, mlajšim ali starejšim bratcem oz. sestricam, skratka svojim najbližjim. Taka skrbno pripravljena presenečenja (usmerja jih vsekakor pedagog) ljudi na najbolj neposredni način čustveno zblizujejo! Predvsem pa ustvarjajo prepotrebno emocionalno bazo za zdravo vzpostavitev interpersonalnih odnosov - čustveno in miselno pobarvanih - med starši in njihovimi otroki, ki je tvorno gibalno za pedagoško nadaljnje vzgojno vplivanje. Zelo učinkovita so tudi vse vrste modelarstva, izdelava jadrilic in jadmec ter še posebej foto in radio amaterska dejavnost.

Delavnica za produktivno dejavnost pride v poštev zlasti pri izvajanju 3. oblike oddaje v DC, se pravi, v Vzgojnem zavodu v Slivnici in PMD v Ljubljani. Tu gre predvsem za enostavne toda kurentne izdelke, polizdelke ali njihove posamezne delčke, ki jih uprava DC pribavi v izdelavo iz najbližnjega industrijskega obrata ali tovarne. To delo "jemanje določenega dela industrijskih izdelkov na dom" je pri nas že v navadi in upravam DC ne bo delalo težav. Prednost takega dela je v tem, da mladoletnik "doživi" vrednost svojega dela, kar je še najbolj naraven vzvod za pridobivanje delovnih privajenosti. Oprema takih delavnic je dostikrat čisto preprosta in cenena, saj jo v največjih primerih opremi zainteresirano podjetje. Včasih zadostujejo le manjši prostor, par mizic in nekaj škarij.

Ostali prostori za koristno in produktivno manualno dejavnost, s katero bomo uspešno privzgajali mladoletnikom delovne privajenosti so še: igrišče, okrasni vrt, park, golobnjaki, zajčnica itd., vslednje zlasti za mladoletnike iz podeželja, patudi iz mesta - ter razna smotrna opravila na le teh.

Umsko delo (študij, učenje, priprava za šolo itd.) naj se odvija v delovni sobi pedagoga in pod njegovim direktnim ali indirektnim vodstvom. To delo je izključno individualno in ima za cilj, posredovati mladoletniku tehniko učenja. To je največ, kar more dati pedagog mladoletniku v tem kratkem času.

2. Osebj

V vsakem DC naj bodo spočetka zaposlene vsaj tri strokovne moči: en socialni delavec, en pedagog in en učitelj tehnične vzgoje. Skraja naj bodo vsi trije honorarni uslužbenci, po potrebi pa lahko postanejo (zlasti prva dva, lahko pa tudi vsi trije) redni uslužbenci s polnim delovnim časom, oz. se za to dejavnost redno zaposli (poleg enega socialnega delavca in enega učitelja tehnične vzgoje) lahko tudi dva ali več pedagogov. Priporočamo, da centri za socialno delo določijo za izvajanje tega vzgojnega ukrepa enega izmed svojih dosedanjih stalnih socialnih delavcev in enega izmed pedagogov, ki je že itak njihov strokovni sodelavec. Vzgojni zavod v Slivnici in PDM v Ljubljani pa bosta morala določiti za delo v DC dva stalna sodelavca izmed svojega strokovnega kolegija (1 socialnega delavca in 1 pedagoga). Oba bosta sicer opravljala svojo delovno dolžnost v zavodu kot doslej, ko se bo pa izvajal ta vzgojni ukrep, pa bosta oproščena (delno ali povsem) svojih rednih dolžnosti v zavodu in se bosta izključno posvetila delu v DC. Ko bo potreba pokazala, bo lahko eden kot drugi (ali pa oba) določen predvsem za opravljanje samo te dolžnosti.

Centri za socialno delo in vzgojna zavoda v Slivnici ter v Ljubljani naj izberejo za delo z mladoletnimi storilci kaznivih dejanj v DC najboljše strokovne moči. Poseben poudarek naj dajo na osebnost pedagoga, ki je lahko po nazivu vzgojitelj, učitelj ali profesor, kot človek pa mora biti samo eno; avtoritativna osebnost v pravam smislu besede (v osebnostnem kot v strokovnem pogledu). Od pedagoške osebnosti v prvi vrsti zavisi uspeh tega vzgojnega ukrepa (mladoletnikova osebnostna struktura je drugotnega pomena, če je sodišče izreklo ta ukrep resnično v skladu z drugim odstavkom 70. člena KZ, se pravi, da je sodišče izbralo vzgojni ukrep primeren mladoletnikovi osebnosti, pri kateri niso potrebni trajnejši vzgojni ali poboljševalni ukrepi, zlasti če je mladoletnik storil kazni - vo dejanje resnično iz nepremišljenosti ali iz lahkomišelnosti).

Socialni delavec izvrši vse potrebne predpriprave in priprave za sprejem mladoletnika v DC. S tem v zvezi vodi vso potrebno administrativno delo. Skrbno pregleda (preštudira in ekscerpira) celotni sodni spis, kakor tudi celotni spis skrbstvenega organa oz. centra za socialno delo. Od staršev vzame osnovne podatke o otroku, ki so potrebni za administrativno in nadaljnje strokovno delo; ter erui - ra problematiko, zaradi katere je mladoletnik izvršil kaznivo dejanje. Po potrebi korespondira ali osebno obišče vse ustanove (šola, delovno oz. učno mesto), ki bi mogle dati o mladoletniku pomembne podatke; skrbi za točno in ažurno dokumentacijo zbranega gradiva, ga vlaga v mladoletnikov dosje in skrbi za izdelavo mnenja z aspekta mladoletnikovih socialnih pogojev življenja. Skrbi za pravočasno ureditev vseh potrebnih socialno-skrbstvenih ukrepov ob zaključku dela v DC.

Pedagog organizira in vodi intenzivno vzgojno-izobraževalno ter ostalo delo z mladoletnikom v smislu 136. člena ZIKS. Vzgojne vplive staršev, šole ali delovnega mesta (pri vajencih oz. mladih delavcih) mora na vsak način usklajevati s svojimi pedagoškimi posegi v mladoletnika (doseči mora namreč skladnost vseh imenovanih vzgojnih činiteljev, kar predstavlja enega izmed najvažnejših pedagoških principov). V ta namen vzporedno dela s starši, učitelji v šoli, oz. odgovornimi ljudmi na delovnem mestu, katere po potrebi obiskuje in nanje vzgojno deluje. To delo mora opravljati z vso pedagoško taktičnostjo, če hoče doseči, da bo izvedba vzgojnega ukrepa zares učinkovita. Skupno s socialnim delavcem in učiteljem tehnične vzgoje izdelava plan bivanja in program dela v DC, ter o tem obvesti sodišče. V programu dela predvidi zlasti:

- specifične vzgojne ukrepe, ki so neobhodno potrebni, da bi se uspešno izvršila korekcija mladoletnikovih motenj ponašanja;
- metodološko zajame vse tiste načine, s katerimi bo vplival na mladoletnika in na zanj odločujoče vzgojne činitele (starše, učitelja, mojstra itd.), od katerih si obeta skladno preprečevanje mladoletnikovega - in antisocialnega ponašanja v cilju, da nastopi pri njem čimpreje normalna življenjska situacija, ki je neobhodno potrebna za njegovo pozitivno osebnostno razvojno rast. Ob svojem delu sistematično vodi opazovanja gojencev in zbira ostalo pedagoško gradivo. Organizira in vodi nadzor dejavnosti mladoletnika tudi v delavnici, pri igrah in v prostem času. O rezultatih bivanja in uspehih v DC podaja sodišču zaključna mnenja. Poleg tehnike grupnega dela mora pedagog dobro obvladati tudi tehniko individualnega obravnavanja mladoletnika.

Na slednji tehniki je poudarek pedagoškega dela v DC, saj bo pedagog zaradi intenzivnega pedagoškega obravnavanja pretežno obravnaval istočasno samo enega mladoletnika.

Učitelj tehnične vzgoje na osnovi dobrega poznavanja osebnostne strukture mladoletnika (po pedagogu) organizira in vodi razne aktivnosti v delavnici. To delo opravlja pod vodstvom pedagoga. Mladoletnika navaja na delo in na urejene delovne privajenosti, poleg tega ugotavlja tudi njegove ročne in druge spretnosti. Njune medsebojne odnose ureja in usmerja pedagog.

3. Uradne knjige DC so:

delovodnik (DC nima samostojnega delovodnika, zato se poslužuje delovodnika centra za socialno delo oz. vzgojnega zavoda), matična knjiga, dosje, dnevnik vzgojnega dela, inventarna knjiga in kronika. To so za začetek najnujnejše knjige, praksa pa bo gotovo tudi to izpopolnila. Priporočamo tudi uvedbo kartoteke z osnovnimi podatki za hitro orientacijo ter album s fotografijami mladoletnikov.

4. Ustanovitelj in financiranje

DC za mladoletnike ustanavljajo občinski ali okrajni ljudski odbori. Ustanovitelji DC ob centrih za socialno delo bodo občinski ljudski odbori, ustanovitelj DC v Vzgojnem zavodu v Slivnici bo OLO Maribor, v PMD v Ljubljani pa OLO Ljubljana. Pogoje za ustanavljanje in delo DC, kot tudi pogoje, pod katerimi lahko obstoječi zavodi vršijo funkcijo DC, naj bi predpisal republiški zakon o vzgojnih ukrepih; za podrobnejša navodila pa naj bi ta zakon pooblastil Sekretariat sveta za socialno varstvo LRS, ki bi ta navodila izdal v sporazumu z republiškima svetoma za šolstvo in zdravstvo ter državnilima sekretariatoma za notranje zadeve in pravosodno upravo. Iz materialnih razlogov naj bi bili disciplinski centri v Sloveniji le posebni oddelki centrov za socialno delo ali drugih vzgojnih zavodov, ne pa samostojni zavodi. Stroške izvrševanja vzgojnega ukrepa oddaje v DC plaču jejo pristojni skrbstveni organi ObLO v smislu Zakona o proračunih in o financiranju samostojnih zavodov.

II. Osnovna načela

V disciplinskih centrih za mladoletnike so osnovna načela, ki zadevajo delo z mladoletnimi storilci kaznivih dejanj podrejena osnovnemu namenu tega disciplinskega ukrepa. In ta je: z dobro organiziranim in intenzivnim vzgojno-izobraževalnim delom vplivati na mladoletnika tako, da bo bivanje v DC dalo družbeno sprejemljivo smer njegovemu nadaljnjemu osebnostnemu razvoju.

Iz tega sledi, da je v DC dobro organiziranje mladoletnikove učno-vzgojne dejavnosti prvo in najvažnejše vzgojno načelo. Zato v DC k obravnavanju mladoletnika nikoli ne pristopamo s pridigami, z moraliziranjem, z dolgimi prepričevanji, zgolj z zapovedmi in prepovedmi, niti samo z vzgledi drugih, temveč vedno le z določenimi organizacijskimi ukrepi, z določeno organizirano dejavnostjo, s konkretnimi življenjskimi situacijami, v katerih usmerjamo mladoletnikovo ravnanje. Skladno s tem se mora pedagog, n.pr. ob vsakem posameznem mladoletniku, kateremu je dolžan privzgojiti (in to v relativno kratkem času) določeno moralno kvaliteto (pravilen odnos do staršev, učiteljev, starejših ljudi, sotovarišev, osebne in tuje imovine, resnicoljubnost itd.), najprej vprašati, kakšno njegovo dejavnost mu je treba v ta namen organizirati. Pri tem pa pedagog načrtno ustvarja take življenjske situacije, v katerih se mora mladoletnik pri svojem ravnanju sam opredeliti: ali za dosedanji način življenja ali pa za pravilno pot v bodočnost.

Ostala osnovna pedagoška načela, ki jih je treba upoštevati z vso pedagoško taktnostjo, so naslednja:

- skladnost vseh vzgojnih činiteljev (pedagoga v DC, staršev, mladinskega sodnika, organov TNZ, socialnega delavca skrbstvenega organa, šole, učnega oz. delovnega mesta itd.);
- vzporedno obravnavanje mladoletnika in njegovega ožjega ter širšega okolja;
- sprejem mladoletnika takšnega kakršen je;
- organiziranje dejavnosti v skladu z njegovo bio-psihično osebnostno strukturo;
- nadoknadenje zamujenega in pridobivanje pozitivnih življenjskih izkušenj;
- postavljanje zahtev in spoštovanje mladoletnikove osebnosti;
- neposredno in posredno vplivanje na mladoletnika;
- objektivno včlenjevanje mladoletnika v življenjsko stvarnost;
- doslednost, postopnost in sistematičnost ter
- smotna in taktna uporaba pedagoških sankcij.

Omenjena vzgojna načela veljajo za vse tri oblike oddaje v DC. Kasneje bomo videli, da velja isto tudi za metode dela v DC.

Metodika dela je torej ista v vseh treh oblikah. Posamezne oblike oddaje v DC se razlikujejo predvsem:

1. po osebnostni problematiki mladoletnika, se pravi, v adekvatnosti izrečene vzgojnega ukrepa od strani mladinskega sodišča v odnosu na mladoletnikovo osebnost;
2. po trajanju vzgojnega poseganja v mladoletnikovo osebnost;

3. po intenziteti in po pogostosti čimbolj kvalitetnega pedagoškega vplivanja;
4. po vsebini vzgojnega dela in
5. po kvaliteti vzgojnih sredstev,
ter manj od načel in metod.

III. Metode

Pri dosedanji praksi se je v DC na Hrvaškem (Split, Zagreb) uveljavil naslednji metodični postopek, ki ga velja tudi pri nas upoštevati in dalje razvijati:

1. Okrajno (okrožno) sodišče pošlje en izvod prepisa sklepa o izreku vzgojnega ukrepa oddaje v DC za mladoletnike pristojnemu skrbstvenemu organu, drugega pa direktno upravi zavoda, pri katerem je DC.
2. Socialni delavec (ali pedagog) DC skrbno prouči in ekscerpira celotni sodni spis o mladoletniku (na sodišču) ter se po potrebi še podrobneje pogovori z mladinskim sodnikom. Posebno skrbno naj analizira mladoletnikov zgovor med preiskavo v času pripravljalnega postopka in obravnavo na sodišču.
3. Na enak način socialni delavec DC skrbno prouči tudi celotni spis skrbstvenega organa (na ObLO ali v centru za socialno delo, kjer se pač spis o mladoletniku nahaja). Po potrebi se o določenih problemih, ki zadevajo mladoletnika, pogovori s socialnim delavcem, ki je mladoletnika obravnaval. Najvažnejše podatke iz spisa in razgovora, ki osvetljuje pogoje, v katerih je mladoletnik živel in se razvijal, okoliščine, ki so mladoletnika privedle do kaznivega dejanja, vnese v anamnestično popisnico.
4. Socialni delavec DC obišče šolo (mladoletnikovo delovno oz. učno mesto), kjer se podrobneje porazgovori z ravnateljem šole in mladoletnikovim razrednikom (mojstrom) o njegovem delovnem uspehu in vedenju ter o vseh njihovih zapažanjih, ki kakorkoli doprinašajo k osvetlitvi mladoletnikove osebnosti v pozitivnem in negativnem smislu. Podatke smiselno uredi in vpiše v anamnestično popisnico.
5. V kolikor področna socialna služba skrbstvenega organa pri ObLO (ali centru za socialno delo) ne razpolaga z dovoljnimi podatki o mladoletnikovi družini (o njegovi družinski situaciji, karakterizaciji staršev in drugih družinskih članov) in o mladoletnikovem razvoju od najnežnejše dobe pa vse do obravnave na sodišču, katere najbolj avtentično lahko podajo samo mladoletnikovi starši, potem obišče mladoletnikovo družino tudi socialni delavec DC, sicer pa ne (v kolikor je te podatke eruirala že predhodno področna socialna služba). Ves dobljeni anamnestični material socialni delavec smiselno sintetizira in vloži v mladoletnikov dosje, ki je v ta namen vzpostavljen v DC.
6. Celotno anamnestično gradivo (od 1 do 5) preštudira s pedagoškega aspekta pedagog DC. Ko si ustvari dovolj jasno sliko o mladoletnikovi celotni problematiki, si izdela načrt za prvi obisk mladoletnikovih staršev na domu. Ta obisk ima predvsem namen:
 - a) dopolniti že zbrane anamnestične podatke predvsem z vidika ocenitve mladoletnikovega družinskega vzdušja, dosedanjih vzgojnih prijemov

staršev in njihove vzgojne sposobnosti, ugotovitve mladoletnikovega mesta v družini in ocenitve mladoletnikove osebne vrednosti od strani samih staršev;

- d) da pedagog osebno spozna mladoletnikove starše, se z njimi kot izkušen praktik in teoretik pogovori o vzgojnih težavah, ki jih imajo s svojim otrokom, da spozna pedagoško klimo, ki vlada v družini, po drugi strani pa, da starši neposredno spoznajo pedagoga, kateremu bo v času obveznega bivanja v DC njihov otrok zaupan v pedagoško vodenje;
 - c) da ugotovi, kako je izrečeni vzgojni ukrep deloval na mladoletnika (ravnodušno, vznemirljivo, ali se je pomiril, ali pa prihaja v še večje konflikte z okolico itd.) in kakšne so njegove spremembe v vedenju od dneva izrečenega vzgojnega ukrepa doma, v šoli, na cesti ali na delovnem mestu;
 - d) da se ustvari med pedagogom DC in mladoletnikovimi starši prepotrebni predhodni zaupni pedagoški kontakt, ki ima za cilj že takoj v začetku uveljaviti nadvse pomembno pedagoško načelo skladnosti vzgojnega vplivanja med družino in DC;
 - e) da pedagog skupno s starši in mladoletnikom samim ugotovi njegov prosti čas, kar je potrebno za pravilno planiranje bivanja mladoletnika v DC in
 - f) da se skupno pogovorijo o nastopu in načinu mladoletnikovega bivanja v DC.
7. Po predhodnem dogovoru s skrbstvenim organom o nastopu mladoletnikovega bivanja v DC izdela pedagog v sodelovanju z mladinskim sodnikom precizen plan bivanja v DC in program mladoletnikovega dela v DC, ki gapošlje na vpogled tudi javnemu tožilcu. Plan in program morata biti izdelana v 8 dneh po izreku vzgojnega ukrepa, t.j. v času do pravnomočnosti sodnega sklepa.

(Nekaj primerov načrtovanja mladoletnikovega obveznega bivanja in vzgojnega dela v DC, ki sestoji iz umske, moralne, delovne, tehnične, spolne, estetske in družinske vzgoje ter vzgoje o zdravi izrabi prostega časa, bo pedagogom, ki bodo delali v DC na vpogled, za vse tri oblike oddaje v DC na posvetovanju, ki bo pred pričetkom dela v DC in katerega bo organiziral Sekretariat sveta za socialno varstvo LRS. Iz gradiva bo razvidno, kako elastičen in strokovno podkovan mora biti pedagog pri določanju časa obveznega bivanja mladoletnika v DC in pri izdelavi ter izvedbi programa dela. Pri tem mora na vsak način upoštevati:

- a) mladoletnikovo osebnostno strukturo;
 - b) njegove življenjske razmere in
 - c) obliko oddaje v DC (zlasti pri prvi obliki - ob prazničnih dneh - bo znatno povečal število ur obveznega bivanja, ki se bo gibalo od 5 do 10 ur na en prazničen dan - običajno bo trajalo to bivanje od 8 do 18 ure, medtem ko traja pri drugi obliki dnevno le 3 do 4 ure).
8. Ko sta izdelana plan in program, ki nista za vse primere mladoletnikov enaka, temveč sta specifična z ozirom na mladoletnikovo biološko, sociološko in psiho-pedagoško problematiko (upoštevati morata namreč mladoletnikovo zdravstveno stanje, njegov prosti čas, vrsto in uspešnost šolanja oz. njegovega poklicnega usposabljanja, vrsto in načine izrabljanja njegovega dosedanjega prostega časa, dalje njegove umske in telesne sposobnosti, njegove osebne kvalitete oz. pomanjkljivosti, njegove lastnosti

značaja, interesne usmerjenosti, stopnjo njegove vzgojenosti, privajenosti oz. neprivajenosti, vzroke, ki so mladoletnika privedli do kaznivega dejanja, vrsto, težino in obliko kaznivega dejanja itd.), nastopi mladoletnik (po že prej dogovorjenem času, ki je bil določen ob prvem obisku pedagoga na njegovem domu) prvi dan obveznega bivanja v DC, se pravi, sledi prvi dan nastopa izvrševanja vzgojnega ukrepa v smislu sodnega sklepa oddaje v DC.

Nastop mladoletnikovega obveznega bivanja v DC sledi takoj prvi dan po pravnomočnosti sodnega sklepa, najkasneje pa v 8 dneh.

9. Ker je prvi dan obveznega bivanja v DC za mladoletnika pravzaprav odločilnega pomena za vse nadaljnje bivanje in za kvaliteto stran uspeha izrečenega vzgojnega ukrepa na sploh, mora biti nadvse skrbno pripravljen in z vso pedagoško resnostjo, odgovornostjo ter taktčnostjo izveden. Mladoletnik mora iz celotnega načina izvedbe vzgojne vsebine dela prvega dne začutiti, da gre zares, da se bodo morale vse naloge brezpogojno in precizno izvrševati in da bo dobil, če bo aktivno in prizadevno sodeloval, od pedagoga vso potrebno pomoč, ki jo potrebuje za pozitivno rešitev njegovega trenutnega življenjskega položaja in za ponovno vključitev v življenjsko stvarnost. V ta namen pedagog ob prihodu mladoletnika v DC najprej odkrito in z vso resnostjo seznanil z vsebino sodnega sklepa, s katerim mu je bil izrečen vzgojni ukrep obveznega bivanja v DC in ga opozoril, da se bo izvršil vzgojni ukrep dosledno in natančno v smislu tega sklepa. Nato mladoletniku predloži pismeni plan obveznega bivanja v DC, s točno določenimi dnevi in časovno razdelitvijo po urah. Obrazloži mu razloge, čemu je ta vzgojni ukrep potreben, kakšno korist bo imel od njega in način, kako se bo izvrševal. Potem ga pozove na iskreno ter aktivno sodelovanje. Ko mu posreduje vsa potrebna navodila (o podrobnosti discipliniranega, točnega, preciznega in urejenega izvrševanja vseh postavljenih zahtev, dolžnosti, obveznosti, nasvetov, opozoril, opominov in določenih nalog od začetnega do končnega bivanja v DC), mu izrazi željo in upanje, da bo po končanem bivanju v DC dober in pošten mladinec, učenec, oz. delavec. Nato preideta na vsebino dela prvega dne in sicer po predvidenem programu. Mladoletniku pove, kakšna dela bo vršil v teku dneva, pomenita pa se tudi o potrebnem odmoru in razvedrilu (če sta namreč za ta dan po programu predvidena).

Za orientacijo napiše mladoletnik tudi urnik njegovega šolskega dela.

Sledi izvajanje programa za prvi dan točno po predvideni vsebini in urah. Ob zaključku dneva (ko se obvezno bivanje mladoletnika v DC prvi dan konča) pedagog strne celotno vsebino mladoletnikove dejavnosti prvega dne v odgovarjajočo vzgojni smoter, ki ima čisto določeno (usmerjeno) moralno vrednost.

Ko mladoletnik odide iz DC, napiše pedagog še isti dan sodišču obvestilo o mladoletnikovem nastopu izvrševanja vzgojnega ukrepa in svoj prvi vtis o mladoletniku. Kopijo dopisa pošlje v vednost skrbstvenemu organu. Obvestilo vsebuje poleg omenjenega še pedagogove predpriprave, plan mladoletnikovega bivanja v DC in program dela.

Vsebina dela nadaljnjih dni obveznega mladoletnikovega bivanja v DC se odvija po predvidenem programu in se pogloblja ter razširja skladno z rezultati vsakodnevnih obravnavane tematike. Program pa ne zajema dela zgolj z mladoletnikom, temveč po potrebi vzporedno vključuje tudi vzgojno delo s starši, ki se odvija bodisi v DC hkrati z mladoletnikom, bodisi na domu v

prisotnosti mladoletnika ali pa s samimi starši brez mladoletnikove prisotnosti, kakor tudi pedagoško poseganje v šolo oz. delovno mesto.

10. Pri tem intenzivnem pedagoškem obravnavanju vodi pedagog sistematična opazovanja o mladoletniku, katera dnevno beleži v dnevnik dela ter zbira o njem lastno pedagoško gradivo, katerega strokovno ocenjuje in vloga v dosje.
11. Ob zaključku obveznega mladoletnikovega bivanja v DC sumira pedagog skupno s socialnim delavcem in učiteljem tehnične vzgoje dobljene vzgojne rezultate, jih strne v poročilu o rezultatih bivanja mladoletnika v DC, oz. poročilu o prestanem vzgojnem ukrepu, katerega odpošlje sodišču, v prepisu pa skrbstvenemu organu, ki je izvršil mladoletnikovo oddajo v DC (v smislu 135. člena ZIKS). V kolikor pa predvideva sodni sklep, da vodi po izvršitvi vzgojnega ukrepa oddaje v DC skrbstveni organ pristojnega ObLO nad mladoletnikom še strožje nadzorstvo, posreduje DC skrbstvenemu organu na vpogled celotni dosje. V primeru, da takega dodatnega ukrepa sodišče ni izreklo, v disciplinskem centru pa se je izkazalo, da je podaljšanje dela z mladoletnikom potrebno ali je celo nujnost, obvesti DC o tem sodišče in skrbstveni organ, ki nato po svoji presoji ukreneta vse potrebno v mladoletnikovo in obče družbeno korist. O eventualni potrebi mladoletnikove zaposlitve oz. spremembe delovnega mesta, obvesti DC podrobno socialno službo, ki po nasvetu DC usmeri mladoletnika na odgovarjajoče delovno mesto.
12. Sledi orientacijsko občasno spremljanje v DC obravnavanih mladoletnikov od strani socialnega delavca v DC.

Toliko o samem metodičnem postopku. Za njegovo realizacijo naj se pedagog poslužuje dvoje vrst metod:

A. Metod pedagoškega proučevanja mladoletnikove osebnosti, med katere spada jo zlasti:

1. metoda okoriščanja anamnestične dokumentacije;
2. metoda okoriščanja sodne, šolske in zdravstvene dokumentacije;
3. metoda okoriščanja mladoletnikove korespondence;
4. metoda pedagoške ocenitve mladoletnikovih izdelkov, ki jih je izdelal v DC, bodisi spontano ali po naročilu (spisi, risbe, ročni izdelki itd.);
5. metoda načrtnega opazovanja;
6. metoda razgovora in
7. metoda pedagoškega eksperimenta, in

B. Vzgojnih in prevzgojnih metod, med katerimi priporočamo zlasti:

1. metodo usmerjenega in zaupnega razgovora;
2. metodo prepričevanja (osveščanja);
3. metodo pobudnosti;
4. metodo predvidevanja in določanje vsakodneвне dejavnosti;
5. metodo privajanja na delovno tehniko (umsko in ročno), ki jo pod skupnim imenom imenujemo metodo učenja;
6. metodo okoriščanja kvalitetnih literarnih del in raznovrstnih avdiovizualnih sredstev;
7. metodo usmerjanja za vključevanje v družabno in družbeno življenje v okviru družbenih inštitucij - v smislu zdrave izrabe prostega časa (razvedrila in zabavna dejavnost);
8. metodo usmerjenega vzgojnega vplivanja na mladoletnika preko njegovih staršev, učitelja, mojstra ali vplivnega sotovariša;

9. metodo zdrave identifikacije;
10. sugestivno metodo ter
11. metodo preprečevanja in nasilja.

Omenjene metode so pedagogom znane, zato niso razčlenjene. Podrobneje bo o njih razpravljano na predvidenem posvetovanju in sicer z vidika intenzivne individualne in grupne uporabe v kolikor slednja sploh pride v poštev v DC (grupno delo pride v poštev predvsem v tretji obliki oddaje v DC, v določenih pogojih pa se lahko uporabi tudi za prvi dve obliki).

Omenjeno posvetovanje bo pedagogom nudilo najosnovnejšo orientacijo pri uporabi predvsem tistih osnovnih vzgojnih načel ter metod, ki jih občja pedagogika ne obravnava in so domena ortopedagoške metodike. To je potrebno prav zaradi tega, ker je DC po svojem osnovnem bistvu vzgojno korekcijski center in pedagog, ki ne obvlada principov ter metod ortopedagogike, ne bo mogel dosegati želenih uspehov in v DC ne spada. Pedagogovi pedagoški posegi v mladoletnikovo osebnostno strukturo, ki ima tako ali drugačno notranjo biopsihično dinamiko, se namreč ne bodo smeli uporabljati kar na slepo, temveč bodo morali biti strogo usmerjeni in bodo morali zadevati direktno na notranjo vzročno posledičnost mladoletnikovega neprilagojenega ponašanja. Zato bo moral pedagog DC dobro poznati poleg klinično pedagoških metod, ki služijo spoznavanju vzročnosti mladoletnikovega antisocialnega odreagiranja, tudi zdravstveno pedagoške metode, s katerimi bo privedel mladoletnika do zadovoljive stopnje osveščenosti o svojem družbeno škodljivem početju in s tem v zvezi do družbeno sprejemljivega ponašanja ter ravnanja. Prav zaradi tega so za delo v DC odločilnega pomena pedagogove priprave za njegovo pedagoško vplivanje, pedagoško vplivanje samo, ki sledi pedagogovemu dobremu poznanju mladoletnikove osebnosti kot bio-psiho-pedo-socialne enovitosti in sicer na način, kot da je za pedagoga mladoletnik povsem neznanca (tako misli namreč mladoletnik) s tem, da se v procesu njunega medsebojnega spoznavanja (s klinično pedagoškimi posegi!) med njima razvije globoko medsebojno zaupanje. Za tako delo pa je pedagogu vsekakor potrebno določeno znanje iz področja ortopedagogike in njenih pomožnih ved. (Občja in mladinska psihologija, psihologija neprilagojenega mladostnika ter nekatera poglavja socioloških ved).

Zaključek

Izrekanje vzgojnih ukrepov oddaje v DC bo uspšno, če se bodo resnično dosledno upoštevali vsaj trije najosnovnejši pogoji in sicer:

1. da bodo sodišča izrekala ta vzgojni ukrep zares mladoletnikom, ki so izvršili kazniva dejanja zgolj iz nepremišljenosti, lahkomišelnosti, težnje po uveljavljanju, objestnosti, pomanjkljive samostojnosti, trenutne situacije in da niso pogojena po globljih vzrokih. Uspeh tega ukrepa je namreč resnično odvisen od pravilnega izbora mladoletnikov, za katere naj se uporabi. Povsem kontraindiciran je pri težje vzgojno zanemarjenih in neprilagojenih mladoletnikih, pri duševno insuficientnih ter tudi pri takih "lažjih" primerih, kjer z njihovimi starši nimamo več kaj opraviti, ker so tako vzgojno nesposobni oz. osebnostno tako moteni, da vsestransko ogrožujoče delujejo nanje in ni pričakovati, da bi pri njih prišlo v tako kratkem času ali sploh kdaj do potrebne uvidevnosti, kot jih zahteva učinkovita prevzgoja;
2. da bodo ozko povezani in skladno ter dosledno delovali vsi vzgojni faktorji: pedagog DC, mladinski sodnik, socialni delavec skrbstvenega organa, starši, šo-

la, delovno mesto itd.;

3. da se bodo za to delo poiskale zares najboljše pedagoške osebnosti.

Pri prvi obliki oddaje v DC (za določeno število ur ob prazničnih dneh) bo vzgojni ukrep uspešen, če bodo poleg že omenjenih pogojev ustrezala še naslednja dva:

- a) da je družina v mentalno higienskem smislu zdrava, za mladoletnika še kolkortoliko čustveno privlačna in da mu starša predstavljata še zadostno močan vzgojni faktor ter še zadovoljiv subjekt za pozitivno identifikacijo in
- b) da mladoletnik v šoli z ucnim uspehom nima težav.

Pri drugi in tretji obliki oddaje v DC (za določeno število ur v teku dneva in nepretrgoma za določeno število dni) pa morajo za uspešnost tega vzgojnega ukrepa prav tako ustrezati vsi zgoraj omenjeni pogoji, le glede učnega uspeha smo lahko nekoliko manj zahtevni: mladoletnik je lahko glede šolskega uspeha slabši, glede vedenja v šoli pa ne sme mnogo odstopati od običajnosti. To pa zopet ne sme zavesti sodišča, da bi gledali na DC samo kot na servis za šolske instrukcije. Ta zgrešena tendenca se je namreč v došednji jugoslovanski sodni praksi pri izrekanju tega vzgojnega ukrepa žal pre pogosto pokazala.

Za vse ostale primere mladoletnikov, ki ne odgovarjajo omenjenim zahtevam, je izrekanje tega vzgojnega ukrepa kontraindicirano.

VZROKI DEMOGRAFSKEGA STARANJA V GORIŠKEM OKRAJU IN SKRB ZA STARE LJUDI

Janko Perat - socialni delavec je predložil Višji šoli za socialne delavce v Ljubljani diplomsko delo "Vzroki demografskega staranja v goriškem okraju in skrb za stare ljudi". Uvedništvo objavljaja povzetek tega diplomskega dela.

Uvod

Mladi smo in naš pogled je uprt v bodočnost. Predvsem tja so usmerjena naša prizadevanja, in naši cilji, zato posvečamo več pozornosti generaciji, ki prihaja in bo pričela ustvarjati, kakor generaciji, ki odhaja. To je "krutost" hitrega razvoja in želja po še hitrejšem "napredku". To je lastnost mladosti - saj "Mladost bo vedno mladost in Starost bo starost, med njima je vedno isti razloček in nezaupanje in Starost vedno navdaja čudna želja, da bi čutila, kakor čuti Mladost"¹⁾. Toda tudi tisti, ki odhajajo z odra, so vredni naše skrbi in pozornosti.

Resda so bili tudi že doslej deležni skrbi, kakor vsi drugi državljani: odprta jim

¹⁾ J. Galsworthy - Zadnje poglavje

je bila pot v zdravstvenene zavode in prejeli so "kakor vsak državljan" tudi drugo pomoč, če so jo bili potrebni. Vse premalo pa smo se ozirali na to, da postaja njihov svet drugačen, kot je naš in so zato drugačne tudi njihove potrebe. Resnično nismo utegnili, da bi поблиže spoznali, da bi prodri v svet njihovega življenja in da bi to življenje napravili svetlejšo.

V bližnji preteklosti so imeli stari ljudje - saj jih je bilo razmeroma malo - svoje zatočišče v družini, ki je do nedavnega imela na podeželju še patriarhalno obliko. Takšna družina danes razpada in naše življenje se vse bolj individualizira; kaj kmalu si človek umiri vest in jo uskladi s čisto osebnimi interesi. Stari ljudje vedno bolj samevajo, prepuščeni so družbi, da skrbi zanje, ko si sami ne morejo več pomagati. In takih ljudi je vedno več. Zato perspektiva, da je življenje onkraj življenjskega vrha lahko prav takšno kakor tostran, ni ravno preveč rožnata. V družbeni in čustveni osamitvi starih oseb je vzrok, da so pogostnejša od prijetnih čustvenih stanj pri njih razočaranje, bojazen in strah. To je hkrati tudi povod, da duševne spremembe, značilne za obdobje okrog življenjskega vrha in onkraj njega.

"Ni vse v tem, da človeku podaljšamo življenjsko dobo, temveč mu moramo omogočiti tudi, da pridobljena leta vredno preživi." ¹⁾

To geslo je bilo tudi geslo mojega diplomskega dela.

I. Socialna politika in struktura prebivalstva

Gospodarstvo goriškega okraja se zadnja leta razvija s pospešeno hitrostjo. Vrednost celotne proizvodnje se je povečala od 29,9 milijarde v letu 1957 na 42 milijard v letu 1960. Vrednost industrijske proizvodnje je v tem obdobju naraščala povprečno za 19 %, medtem ko je povprečje za FLRJ doseglo 17,5 %. Nagli gospodarski razvoj je privedel seveda tudi do bistvenih sprememb v socialni strukturi prebivalstva. Tako je bilo v letu 1953 kmečkega prebivalstva še vedno 46,6%, 1959. leta 40 % in leta 1961 le še 35,2 %.

Toda ti demografski premiki so se začeli mnogo prej, tedaj, ko je tudi pri nas kapitalistični družbeni red strl ozko krajevno utesnjenost v gospodarskem razvoju, nekako okrog leta 1910, ko je imel goriški kraj največ prebivalcev, to je 132 606 (danes 109 331). Od tedaj je bila stalna, nenehna tendenca padanja in ta proces še vedno traja. Posebno pospešeno se je manjšalo število prebivalstva med leti 1936 - 1953, ko je padlo kar za 17 377 oseb. Na ta padec je vplivala zlasti minula vojna (padli, umrli v internacijah, zmanjšana natalnost in pod.), toda po svojem obsegu še vedno prvenstveni vzrok je prav migracija prebivalstva iz kmetijstva v industrijo. Ta prehod poteka skoz celo vrsto demografskih oblik z različnimi ekonomskimi, sociološkimi in političnimi posledicami, ki so tem občutnejše, čim hitrejši je sam prehod. Po obsegu izredno močan in nenavadno nagel je bil ta prehod v goriškem kraju. Kakor se domneva in kar potrjuje tudi praksa (natančnih podatkov ni!), je samo v povojnem času zapustilo vasi in se naselilo deloma

¹⁾ E. M. Bauch: New hope for the handicapped, Harper - New York - 1949

izven okraja, deloma v novih gospodarskih centrih okraja nad 25 000 prebivavcev, to je skoraj 1/4 celotnega prebivavstva. Iz popisa prebivavstva z dne 31.3.1961 je n.pr. ugotovljeno, da se je samo v letih od 1953 do 1961 odselilo iz okraja 5 546 oseb (to je 5 % osnovnega stanja).

Iz vasi so se odseljevali v glavnem ljudje, ki so šli za delom, in le deloma mlajši, ki so odhajali v šole. Na vasi so ostali predvsem stari ljudje in otroci.

Obdelava zemlje - poprej zaradi velikega presežka delovne sile na vasi pretežno ročna - se ni mogla hitro prilagoditi zahtevam novega časa in sodobnejšim metodam, in to deloma zaradi razdrobljenosti kmetijskih posesti, deloma pa zato, ker so na vasi ostali starejši, za delo manj zmožni ljudje z vso svojo konzervativnostjo in tudi manjšo storilnostjo. Od tod tudi problem, ki nastaja z neobdelanimi zapuščenimi površinami v goriških naseljih.

Razslojevanje in beg iz vasi v centre po eni strani ter hitra urbanizacija po drugi strani zopet dobivata močno socialno obeležje, ki političnim in družbenim organom nalaga celo vrsto nujnih ukrepov.

Kaj pa nam povedo številke?

Ugotovili smo, da zadnjih 50 let število prebivavstva stalno pada. Ugotovili smo tudi, da se je med leti 1953 do 1961 odselilo iz okraja nad 5 000 prebivavcev. Kljub temu pa je, če vzamemo v letu 1953 za indeks število 100, živelo 31.3.1961:

- v mestih 122,3 prebivavcev,
- v drugih centrih 113,5 prebivavcev,
- na vasi le 93,3 prebivavcev.

Vzporedno s temi demografskimi premiki se je v goriškem okraju občutno spremenila tudi struktura prebivavstva.

Na splošno malokdo pomisli, da s starostno strukturo prebivavstva nastajajo vprašanja izrazito gospodarske in socialne narave. V resnici namreč so prav od starostne strukture prebivavstva odvisni tudi delovni in drugi (n.pr. obrambni) potenciali.

Od te strukture je odvisno, kakšen odstotek prebivavstva mora delati, da vzdržuje tiste, ki se pripravljajo za delo v bodočnosti in tiste, ki ne morejo več delati.

Pravkar opisana selitvena gibanja in razslojevanje, dalje izboljšanje osebnega življenjskega standarda, izboljšanje zdravstvene službe in spremembe v gostoti prebivavstva, vse to je tudi v goriškem okraju močno vplivalo na starostno strukturo prebivavstva, ki v stvarnem pomenu besede nikakor ni ugodna. (rožnata).

Povmimo se zopet k številkam!

Od skupnega prebivavstva ima:

Okraj Gorica	FLRJ
12,15 %	16 % otrok do 6 let starosti
13,3 %	14 % šoloobveznih otrok
62,51 %	61 % delovni kontingent (v starosti od 15-65 let moški in do 60 let ženske)
12,03 %	8,8 % starih 60 in več let

Po mednarodnih normah in definiciji populacijske komisije ZN se šteje za "staro" tisto prebivavstvo, ki ima manj kot 30 % prebivavcev v starosti od 0 do 15 let in več kot 7 % prebivavcev, starih nad 65 (moški) oziroma 60 let (ženske).

V prvem primeru je v goriškem okraju 25,45 % predšolskih in šolskih otrok glede na celotno prebivavstvo (FLRJ 30 %, Danska 26,3 %, Grčija 28,3 %, Norveška 24,4 % itd.).

V drugem primeru šteje goriški okraj 12,03 % prebivavcev, starih nad 65 oziroma 60 let (FLRJ 8,8, Danska 12,8, Italija 12,6, Nizozemska 11,6 % itd.).

Ti podatki dokazujejo, da se prebivavstvo v goriškem okraju stara in da se razmerje v razvoju njegove starostne strukture očitno nagiba v prid starejših oseb. Primerjava natalnosti in mortalnosti nam to le še potrjuje. Natalnost v goriškem okraju močno nazaduje. Tako se je v posameznih letih rodilo na 1000 prebivavcev naslednje število otrok: v letu 1950 - 21,6, 1955 - 18,8, 1957 - 16,7 in v letu 1960 - 14,6. (Povprečno število rojstev v FLRJ je bilo leta 1950 - 28,7, leta 1959 še vedno 23,8, v LRS pa leta 1956 - 20,4 in leta 1960 - 17,5).

Umljivost (število v enem letu umrlih na 1000 prebivavcev pa se je v goriškem okraju gibalo tako:

leta 1950 - 12,5, 1955 - 10,8, 1957 - 9,8 in leta 1960 - 10,9. Zadnja leta se opazja rahlo večanje umrljivosti zaradi velikega števila starih ljudi (za primerjavo naj navedemo, da je bila leta 1955 umrljivost v FLRJ 11,3, v Egiptu 23,6, v ZDA 11,11, na Norveškem 10,4).

Za boljše ponazoritev navajam za goriški okraj še podatke o povprečni življenjski dobi v posameznih letih: 1949 - 52,8 leta, 1950 - 54,4, 1955 - 60,4, 1957 - 61,3 in leta 1958 - 62,6.

II. Sedanje oblike skrbi za stare ljudi

Problem starosti in demografskega staranja je očiten, čeprav je to splošen pojav vseh dežel z dostojnim življenjskim standardom in z dobro razvito zdravstveno službo. Po obsegu pa bo ta problem še večji v bodoče, saj je v okraju 21,2 % prebivavstva starega nad 55 let. ¹⁾

Vprašanje samo nikakor ni preprosto! Vendar si tudi tu lahko pomagamo s številkami. Vzemimo, za skupno število starih ljudi (moških od 65 oziroma žensk od 60 leta naprej) indeks 100. Po tem indeksu je starih moških 31,99 in žensk 68,01. Z lastnimi dohodki se preživlja 86,22 % moških in 70,90 % žensk. Brez lastnih dohodkov za preživljanje je torej 13,78 % moških in 29,10 % žensk. Leti prejemajo socialne podpore ali pa živijo na račun oskrbnin, ki jih domovom za stare ljudi plačujejo občinski ljudski odbori. Toda vprašanje glede preskrbe starih oseb niti ni največje in najtežje. Poglejmo, kako rešuje problem starosti naša zdravstvena služba, ki je v primeri z dobro razvito zdravstveno službo za

1) Popis prebivavstva z dne 31. 3. 1961.

varstvo otrok in žena skoraj docela zanemarila geriatrijo. Stari ljudje, ki jih je dan na dan več med pacienti zdravstvenih zavodov, se pojavljajo tod z najrazličnejšimi psihofizičnimi težavami, kakor vsi drugi državljani. Kake posebne službe za to nimamo. Nezadovoljivo je urejena hišna nega in nega bolnika na domu.

V domovih za stare (Podbrdo, Gradišče, Idrija) je na razpolago 244 postelj, ki so stalno zasedene in je povpraševanje večje kot je zmogljivost teh ustanov.

Na splošno rešujemo problem starosti dokaj primitivno in predvsem v kurativni smeri, torej z odpravljanjem že nastalih težav. Stanovanjskega problema za stare (s posebnim ozirom na sodobno družino, ki teži za tem, da bi živel sama) sploh še nismo obravnavali, pa ga bomo morali. Vprašanje nastanitve starih ljudi v drugih družinah, oblika, ki bi bila na vsi zelo primerna, se rešuje nestrokovno, največ tako, da se oskrbovanci, ki so psihofizično že tako toliko prizadeti, da bi težko živeli v normalnem družbenem okolju, jemljejo iz domov za stare ljudi tedaj, ko se sprejema občinski proračun ali ko na ustrezni proračunski postavki zmanjka sredstev.

Marsikomu bi se na prvi pogled zdelo, da tu ni posebnega problema. Velika večina starih oseb ima lastne vire za preživljanje. Starih ljudi, od vseh zapuščenih, ki bi se preživljali z beračenjem, kar je bil v predvojnih letih tako pogosten pojav, danes ne vidimo več. Starih ljudi je komaj še 3,95% vezanih na socialno podporo. V bolnišnicah za duševne bolezni jih je samo 0,10% in v socialnih zavodih se jih oskrbuje le 1,16%. Toda podatkov o tem, v kakšnem okolju živijo stari ljudje, in podatkov o njihovih osebnostnih motnjah v statistikah žal ne najdemo, ker tega problema niti še nismo načeli.

III. Starost z vidikov mentalne higiene

Pravzaprav je pojem starosti zelo neenak in ga časovno skoraj ni mogoče opredeliti. Naša zakonodaja postavlja neko spodnjo mejo "starosti" na 45. leto, izjema 40. leto pri ženskah in 50. leto pri moških, zgornjo mejo pa na 55 (pri ženskah) oziroma 65. leto (pri moških).¹⁾ V resnici pa moramo pojav staranja presojati zelo individualno: pri nekaterih se pokažejo izrazita znamenja, da so nastopili pot navzdol, že pri 40. letu, drugi komaj v 70. in celo kasneje. Dalje moramo upoštevati tudi, da se telesnost in duševnost ne skladata popolnoma. Pri nekaterih odpove najprej prva, pri drugih pa obratno. Le eno je gotovo: spremembe nastajajo vedno in v vsakem primeru. Večino čaka počasna pot navzdol, včasih mirna in lagodna, včasih pa tudi le životačenje, bodisi telesno ali duševno ali celo eno in drugo. Duševno seveda je težje in mnogo bolj neprijetno.

Najhujša za starost pa je čustvena osamitev. Družbeni stiki so zaradi smrti prijateljev in znancev čedalje redkejši. Ob prezaposelnosti in nič koliko skrbeh, ki tarejo mlajšo generacijo, se starejši čutijo nekako odrinjeni iz življenja, vedno bolj so osamljeni in vedno bolj zapadajo v depresijo. Razen nekaj izjem, ki so tudi ostareli še vedno sredi življenja, so drugi polagoma odrinjeni iz organa, iz

¹⁾ Glej zakon o pokojninskem zavarovanju, zakon o invalidskem zavarovanju, zakon o vojaških vojnih invalidih, zakon o pomoči družinam kmetovcev, itd.

organizacij in tudi s takih položajev, kjer bi lahko bili še koristni. Na videz se vdajajo v usodo, češ: "preпустimo mesto mlajšim, mi smo svoje opravili, trudni smo, odpočiti se moramo". Toda vse to so le obrambni mehanizmi, kajti kako jih teži osamljenost, dokazuje prav dejstvo, da je duševnih motenj v kasnejši dobi več kakor bi pričakovali samo zaradi večje starosti.

Kadar pa pri starih ljudeh pride do obrambnih mehanizmov ali duševnih motenj z neustreznimi reakcijami, radi pravijo o njih, da so "nori", "surovi", "sitni", "malenkostni", "hinavski" itd. in so tako še bolj odrinjeni, če ne celo zasovraženi.

Iz biološke zakonitosti, da različni ljudje ostarijo ob različnem, izvira sklep, da se moramo pri delu s starejšimi osebami zelo pogosto zatekati k metodam, ki so primerne za delo s posameznikom, zato se bom nekoliko dlje zadržal ob izkušnjah pri tem delu.

Pri delu s posameznikom, s starejšo osebo sem se naučil upoštevati dejstvo, da ti ljudje niso iz takšnega "testa", ki bi se dalo gnesti. Starejši ljudje zelo težko sprejemajo stališča, ki jih dotlej niso poznali ali pa so jih celo odklanjali. Bolj podobni se mi zdijo vihamikom, krčevito se oklepajočim življenja, ki jih je vsakega po svoje bičalo in klestilo ter izoblikovalo v njem čisto svoje obrambne mehanizme. Zato sem se naučil posvečati več pozornosti delu z okoljem. Hotel sem okolje pripraviti do tega, da ne samo razumsko, temveč tudi čustveno osvoji potrebo, da svoj odnos do starejše osebe spremeni in ga prilagodi psihofizičnim spremembam, ki jih prinaša starost. Spoznal sem, da pri okolju, ki ga hočemo pripraviti, da bi upoštevalo upravičene težnje in potrebe starih ljudi lahko računa samo na uspeh, če ni ožje okolje samo po sebi problematično - dezintegrirano; zato sem v praksi vedno iskal najprej možnosti, kako urediti ožje okolje družine, soseststva, da bi upoštevali potrebe starejših in jih razumeli.

Mnogo težje in manj uspešno je delo s posameznikom, starejšim človekom. Zakoreninjene navade, obrambni mehanizmi, izoblikovana življenjska načela, nezaupanje do mladosti in vsega, kar je novo, ter izredno komplicirani psihološki sindromi starih oseb so zelo, zelo velika ovira za uspešno posredovanje.

Velika ovira za splošno delo s posameznikom je tudi splošni degenerativni proces staranja, ki ga prizadene psihično in fizično. Ta proces nam prej ali slej izpodje morda že dosežene uspehe, zato moramo pač vnaprej računati z možnostjo, da ti uspehi ne bodo prav dolgotrajni. Toda kljub tem oviram bo socialni delavec v svoji praksi zelo pogosto imel opravka s starimi ljudmi, prisiljen bo reševati njihove osebne probleme in jim pomagati, da najdejo pravilnejši odnos do svojega okolja, do družbe.

Med študijem in z izkušnjami sem si izoblikoval nekatera načela in metode za delo s starejšimi ljudmi. Naj te izkušnje na kratko povzamem:

- Ko starejša oseba ugotovi, ko občuti, da postaja neobgljena, praviloma lahko vzpostavimo z njo neposredne stike, zlasti če spozna, da ji hočemo pomagati, ali še celo sama išče pri nas pomoči. Težava je le v tem, ker starejši človek pričakuje dejavnosti samo od nas, medtem ko je njega težko aktivizirati. Če hočemo vzpodbuditi njegove lastne sile, se moramo prav zelo poglobiti v njegovo življenjsko zgodovino, do dobra moramo spoznati, katera pozitivna ali negativna čustvovanja so najbolj zakoreninjena v njem, katere izkušnje ga bodo najprej zmogle in kakšen način življenja si je izbiral v preteklosti. Le tako bomo našli kar se

da trdne temelje pozitivnih lastnosti, na katere se bomo opirali pri svojem delu.

- Če je le mogoče, nikar ne poskušajmo starim ljudem spreminjati življenjskih nazorov, kvečjemu jim jih skušamo osvetliti. Človeka teži in ga prizadene predvsem, če mora prenašati breme iz razlogov, ki jih ne pozna, ne doume ali pa so mu vsiljeni. Zato pri tej zelo kočljivi nalogi pač ne bomo mogli ohraniti popolne nevtralnosti, vendar skušajmo naša stališča vse bolj izžarevati, kakor pa jih izrekati ali celo moralizirati. Skušajmo le naravnati morebitne vzgibe, da bi varovanec sam doumel, kaj mu je storiti.

- Ko zbiramo podatke o varovančevem življenju, pa ne smemo biti površni. Starejši ljudje imajo svoj pogled uprt v preteklost in o njej radi govorijo. Včasih pa so v tem pojavu znamenja, ki nam dajo misliti na starostno demenco, zato vedno povprašujemo tudi o polpreteklih in preteklih dogodkih.

- Po podatkih o prejšnjem življenju bomo vpraševali le izjemoma in tedaj, kadar je varovanec intelektualno toliko ohranjen, da je zmožen sodelovati, in lahko pričakujemo, da ga bomo mogli do tega pripraviti. Največkrat bo že zadostovalo, če stari ljudje v razgovorih s socialnim delavcem sprevidijo, da vendarle niso osamljeni.

- Vedno moramo računati tudi na morebitne spremembe karakternih lastnosti, na jokavost, depresijo, na paranoidne konfabulacije, včasih celo na halucinacije, ki nakazujejo proces duševnih obolenj, če jih spoznamo, obratno pa nas, če smo kolikaj površni, zapeljejo do povsem napačne diagnoze, ki lahko škodljivo vpliva na nadaljnje delo z varovancem.

- Zaradi čim uspešnejšega dela s posameznikom, s starim človekom, se mora socialni delavec še posebej poglobiti v proučevanje psihologije in psihopatologije starosti. Seznaniti se mora tudi z geriatrico, to je z boleznimi, ki so značilne za starostno obdobje človeškega življenja. Le tako se bo lahko odločil za uspešno terapijo ali pa bo spoznal, da je degenerativni proces staranja zajel tolikšen obseg, da bo moral stalno bedeti nad pacientom in njegovim okoljem, da bi ga spremembe, ki nastajajo v njem, ne prizadele preveč, in da bi ga čim dlje ohranil v socialnem okolju, ki ga imajo.

- Posebno pa moramo skrbeti, da stare osebe pripravimo na novo okolje, če je sprememba okolja res neogibno potrebna, sicer namreč misel na spremembo rajši opustimo. Stari ljudje se na sploh zelo težko prilagodijo in je prvi vtis, če je slab, lahko usoden. To delo pride v poštev zlasti ob premeščanju v domove za stare in onemogle. Stare ljudi pripravimo na spremembo okolja z razgovori, včasih s poprejšnjim obiskom doma starih in onemoglih, nikdar pa jih ne premeščamo samo z odločbo.

Navedel sem le nekaj ugotovitev o metodah dela s posameznikom, kolikor sem jih lahko preiskusil v praksi in so se pokazale potrebne in dobre. Spoznal sem pa, da je delo s starejšimi osebami težje in manj hvaležno kakor delo z otroki ali z odraslimi v srednji življenjski dobi. Kaj pogosto seveda bo socialni delavec hočeš nočeš moral priznati svojo nemoč. Vendar je strokovno reševanje osebnih problemov pri starih ljudeh nujno potrebno prav zato, ker postaja vprašanje teh ljudi po obsegu in vsebini iz dneva v dan večje in ker tudi zaslužijo, da dostojno skrbimo zanje.

IV. O razvoju socialnega varstva starih ljudi v bodoče

Mi živimo dlje kakor naši očetje, in naši otroci bodo živeli dlje, kakor mi. To je nujnost, ki bo terjala prilagoditev in spremembo naših družbeno gospodarskih ukrepov, pa tudi prilagoditev, humanizacijo naših odnosov do tistih, ki so bili produktivni tedaj, ko mi še nismo mogli biti.

Lahko rečem, da bomo ravno ob humanizaciji naših odnosov mnoge probleme, ki smo jih do danes reševali le z denarjem, z miloščino, rešili tudi brez kakršnihkoli oblik denarnih pomoči, in to v večje zadovoljstvo in srečo tistih, ki bodo naše pomoči deležni. Pomagali jim bomo, da se znajdejo v svojem okolju in se zopet vključijo v družbeno življenje.

Zavedajmo se, da je namen socialnega dela po eni strani mobilizirati osebnost, da sama polnopravno in aktivno sodeluje v družbenem življenju, po drugi strani pa je namen socialnega dela tudi, da pomaga urejati konkretne družbene odnose, tako da se bodo stari ljudje lahko v njih udeleževali svobodno in z občutkom odgovornosti. Za vse to pa ni potreben vedno samo denar.

Med najvažnejše naloge v skrbi za stare ljudi prištevamo podaljšanje njihove gospodarske aktivnosti.

To vprašanje bi rad osvetlil predvsem z gospodarskega vidika, ker je prav v dejstvu, da se počuti človek gospodarsko neodvisen, družbeno koristen in družbeno aktiven, najučinkovitejši mentalnohigienski ukrep proti duševnim motnjam, ki spremljajo pozno starost.

Sicer se pa s povprečno življenjsko dobo poveča obenem tudi doba aktivnosti, čeprav ne v enakem sorazmerju.

Več ko je prebivavstva, starega 60 oziroma nad 65 let, večje je relativno in absolutno tudi število gospodarsko neaktivnih oziroma vzdrževanih oseb. Zaposlovanje teh prebivavcev s podaljšanjem njihove gospodarske aktivnosti pa hkrati zmanjšuje breme tistih, na račun katerih bi posredno šlo njih vzdrževanje.

Misel na podaljšanje ekonomske delavnosti pa med zaposlenimi, posebno na Goriškem, ni posebno popularna, saj pravijo nekateri zdravniki, da razsaja rentna psihoza to v endemični obliki.

Tudi anketa med francoskimi delavci je pokazala, da je ta zamisel med delavstvom kaj malo popularna. Vendar se zdi, da izvira to stališče predvsem iz bojazni, da se razpoloženje do podaljšanja ekonomske aktivnosti ne bi izrabilo za povišanje zakonite meje, določene za pridobitev starostne pokojnine.

V praksi je pa stvar nekoliko drugačna. Po zelo nepopolnih podatkih, kolikor mi jih je uspelo zbrati, je sicer kakih 15 % upokojencev na Goriškem, ki so še vedno v stalnem ali vsaj v občasnem delovnem razmerju, pogosto s skrajšanim delovnim časom ali z dogovorjenimi prostimi dnevi v tednu. Če pa k tem aktivnim upokojencem prištejemo še tiste, ki so v delovnem razmerju, in tiste, ki se pre-

življajo z delom v kmetijstvu in obrti, je nad 46 % starih oseb še vedno aktivnih. Če pa zraven prištejemo še upokojence, ki so vsaj deloma pridobitno sposobni, in število vseh teh skupaj primerjamo s številom vzdrževanih, tako da te podatke vzporedimo z indeksom 100 kot skupnim številom starih oseb, nam račun pokaže, da je 86,22 % moških in 70,90 % žensk, ki se vzdržujejo sami. S sredstvi družbene pomoči pa se preživlja 13,78 % moških in 29,10 % žensk, starih nad 60 oziroma 65 let.

Tako govornjo številke. V resnici sta pa še dva problema, ki ju je v številkah težje prikazati, in sicer problem neprimene zaposlitve starih oseb in s tem v zvezi težave s premeščanjem k drugemu ustrežajočemu delu in s težave z zaposlovanjem starejših oseb.

V prvem primeru se zadeva še bolj zaplete. Nekatera delovna mesta so namreč za starejše osebe neprimerna, zato je izbira prave zaposlitve velikega pomena, ker je važno predvsem, da človek opravlja delo z uspehom in v svoje notranje zadovoljstvo. Delo in delovna mesta, ki zahtevajo zelo veliko koncentracijo, prožnost, hitro odločanje itd. za stare osebe niso več primerna. Pač pa so zanje primernejša dela, ki zahtevajo veliko natančnost in mnogo potrpljenja. Največkrat pa naletimo pri tem na težave, ker starejše osebe zelo nerade spreminjajo delo. Čeprav ga opravljajo morda že slabše, vendar dobro poznajo delo, ki ga zapuščajo, ne poznajo pa tistega, ki naj bi se ga lotili. Zelo težko se prilagodijo, vendar pa je to bolj odvisno od intelektualne formacije kakor od starosti. S tem v zvezi bi želel poudariti tudi, kolikega pomena je, da se človek še v pravem času pripravi na starost in na morebitno spremembo v zaposlitvi. Dostikrat je pa ovira tudi v tem, ker se prizadeti bolnik, da bi se mu zmanjšali prejemki in hkrati znižala stopnja, ki je podlaga za odmero pokojnine. Vse to su subjektivni činitelji, ki ovirajo pravilno zaposlovanje starih oseb.

Poleg njih so pa tu še činitelji okolja: nepripravljenost za zaposlovanje starih oseb, nezaupanje do njihovih delovnih sposobnosti in delovne storilnosti ter splošno veljavno mnenje, da je starost (ki se začne pri 55, ali najkasneje pri 60. letu in naj traja 20 - 30 let) čas počitka. Ti vidiki še vse bolj otežujejo ustrezno rešitev v danih primerih.

Naša zakonodaja je načeloma naklonjena podaljševanju ekonomske aktivnosti prebivalstva. Zato moramo to težnjo podpirati s politiko pravilnega zaposlovanja starih oseb.

V Angliji so pri posredovalnicah dela uvedli posebno službo za zaposlovanje starejših oseb, ker so spoznali, da je za čim boljše rešitev potrebno, da z vsakim posameznikom delata socialni delavec in psiholog. Ta služba ne posreduje le dela, temveč prireja tudi tečaje za prekvalifikacijo starih oseb, in to celo v isti ustanovi, kjer so zaposlene. Takšne kadrovske možnosti imamo tudi mi deloma že danes, jutri bodo še boljše.

Določati neko kronološko mejo, kdaj se začne starost ali delovna nesposobnost, je nesmisel. Fiziološki in psihološki testi so dokazali, ¹⁾ da pri osebah, starih 60 let, odstopa kronološka starost od biološke za 10 do 20 let. Drugi testi ²⁾

1) Henri Lanquier + Age Biologique et chronologique + Congrès mondial de la population, 1954.

2) Old people - Report of a Survey Committee on the problems of ageing and the care of old people, London 1947.

so pokazali, da je delovna storilnost 60 let starih oseb približno za 20 % manjša od maksimuma, da pa je le neznatna razlika v storilnosti delavcev, starih 60 - 65 let, in delavcev, starih 50 - 59 let.

Nadaljnja zelo važna oblika skrbi za stare ljudi je podaljševanje njihove družbene aktivnosti, ker brezdelje, ki vanj človeka sili starost, razen mentalne in fizične atrofije ter pojava manjvrednostnih kompleksov in drugih motenj mentalnega zdravja, zelo rado povzroča moralne in psihične krize, ki jih stari ljudje ne morejo obvladati sami, tudi če so materialno preskrbljeni.

Človekovo življenje sestoji predvsem iz njegove aktivnosti in tega zakona narave ne kaže prezirati, še posebej ne pri starem človeku. Zato ne smemo gledati na delo starih ljudi samo z vidika podaljšane ekonomske aktivnosti. Zaposlitev starih ljudi je prav tako izrednega pomena, tudi če jo gledamo skozi prizmo duševnega zdravja. S primerno zaposlitvijo jih bomo namreč dlje ohranili duševno in telesno zdrave, s čimer bomo prihranili tudi družbena sredstva za njih zdravljenje in nego.

Zelo važno je sodelovanje starejših oseb v družbenih organizacijah in organih družbenega upravljanja (čeprav v statistikah njihova starost ni izkazana). Njihova umirjenost in življenjske izkušnje bodo pogosto protitež mladostni revolucionarnosti, ki je kdaj pa kdaj tudi zaletava. Vestnejše in natančnejše blagajnike ali tajnike bi organizacije in društva težko našla med mlajšimi.

Prepričan sem, da moramo mladino pritegniti k delu v organih in organizacijah, da se s praktičnim delom usposablja za družbene upravljalce. Toda prav tako sem prepričan, da zelo grešimo, ker nikoli in nikjer ne poudarjamo, da je v te organe treba pritegovati tudi stare ljudi.

Ogromne so možnosti za vključevanje starih ljudi v aktivno in pomembno družbeno življenje, ki jim edino nudi polnovreden družbeni položaj, da se ne bi preveč zadovoljevali samo z nadomestkom, s tako imenovanimi konjički, ki jih mnogi gerontologi z zahoda postavljajo na prvo mesto, čeprav so za umsko in telesno zaposlovanje zelo koristni. Konjičkov, primernih za starejše ljudi, nešteto je in tako različnih, kakor so različni njih temperamenti in značaji. Zato se pri izbiri res ni bati zadrege. Podatkov za to dejavnost v našem okraju nimam. Opozarjam le na potrebo, da bi socialna in zdravstvena služba, v kateri izmed oblik preventivnega dela s starimi ljudmi pospeševali tovrstno zaposlitev.

Danes radi pozabljamo, da je mesto starih ljudi v krogu njihovih družin. Življenje v tem okolju daje pač največ jamstev za zdravo in lepo starost, seveda če je v družini harmonično sožitje "starih", "mladih" in najmlajših.

Žal sodobna stanovanjska politika, kot vidimo, reševanju tega vprašanja ni naklonjena.

Kje živijo stari ljudje, prikazuje naslednja tabela:

Zap. št.	Kje živijo	Števílo		
		ženske	moški	skupaj
1.	Živi sam	1 535	485	2 020
2.	Živi pri svojcih	6 976	3 486	10 462
3.	Živi v tuji družini	223	114	337
4.	Je preužitkar	123	50	173
5.	Živi v socialnem zavodu	81	71	152
6.	Živi v bolnišnici za duševne bolezni	10	3	13
	Skupaj	8 948	4 209	13 157

Zaradi neskladnosti življenjskih nazorov med "starimi" in "mladimi" vidijo nekateri določeno nevarnost za otroke. Iz prakse vem, da so to izjeme. Praviloma je najmanj pritožb in najmanj socialnih problemov bodisi osebnih ali takih, ki izvirajo iz okolja, pri tistih ljudeh, ki živijo v krogu svoje družine. Pogosteje pride do kriz in nesporazumov, če stari starši sami živijo z vnučki, in to ločeno od svojih otrok.

Težji socialni problemi so problemi starih ljudi, ki so jih otroci zapustili in živijo sami, praviloma na podeželju, medtem ko živijo otroci v industrijsko razvitejših centrih. Ti otroci le preradi pozabljajo na svoje starše. Pogosto jih niti materialno ne podpirajo in se starejši v stiski ne marajo obrniti drugam kakor na občinski ljudski odbor s prošnjo za socialno podporo.

Glede na zelo nizko število preužitkarjev so relativno dokaj pogosti tudi spori zaradi izgovorjenih pravic do preužitka, ki se mnogokrat končajo na sodiščih. Toda oblika, da si stari izgovorijo preužitek in "kot", kaj naglo odmira. Celotna Tolminska, po preužitkarjih tako znana iz Bevkovih knjig, jih ima le nekaj nad 4 % od skupnega števila starih ljudi.

Končno si oglejmo še naloge stanovanjskih skupnosti in krajevnih odborov v skrbni za stare ljudi.

V goriškem okraju so ustanovljene stanovanjske skupnosti v Novi Gorici, Šempetru, Mirnu, Ajdovščini in Idriji. Snujejo se v Kobaridu, Kanalu in Bovcu. Povsod se opaža, da si nove oblike s težavo utirajo pot.

V nobeni od omenjenih stanovanjskih skupnosti (razen v vrtcih) ni uvedena niti socialna niti zdravstvena služba, zato bi lahko govoril o perspektivnih nalogah v zvezi s skrbjo za stare ljudi.

Tovariš Tito je o vlogi stanovanjskih skupnosti rekel: ¹⁾ "Stanovanjske skupnosti sodijo med najpomembnejše oblike družbenega samoupravljanja na področju zadovoljevanja vsakdanjih potreb v življenju posameznikov in gospodinjstev".

In potem:

¹⁾ V referatu na V. kongresu SZDLJ

"To svojo vlogo stanovanjske skupnosti že začenjajo izpolnjevati ali pa jo bodo postopoma razvijale čedalje bolj, z ustanavljanjem servisov za razne potrebe gospodinjstev, z ustanavljanjem otroških ustanov, vrtcev in zavetišč, s skrbjo za bolne in onemogle".

Ko obravnavamo problem starih oseb, se moramo zavedati, da bo iz različnih razlogov vedno mnogo ljudi, ki bodo na stara leta ostali sami, brez otrok ali celo brez zakonskega druga. Ti so najbolj nagnjeni k duševnim motnjam, ki jim spodkopljajo sposobnost za sožitje v normalni družbeni sredini. Perspektiva z zatočiščem na domu starih in onemoglih ni najboljša. Tam bi bila indukcija duševno bolj zavrtih še dosti močnejša kakor v normalni sredini in psihična degeneracija bolj pospešena.

Tudi v neposredni in daljši bodočnosti si zamišljam domove za stare ljudi kot zatočišče tistih starih ljudi, ki so fizično ali mentalno toliko prizadeti, da imajo tudi sami večje težave z normalnim okoljem in le-to z njimi.

Zavedati se moramo, da duševne spremembe, do katerih v starosti vedno pride, prej ali slej (kronološko meja ni določena), niso vselej motnje in še redkeje bolezen. Vedno bo svojih 90 - 95 % starih ljudi ob primerni negi lahko mimo in najbolj srečno živelo v socialni sredini, ki so je vajeni, zato osebno ne zagovarjam "domov penzijskega tipa" in podobno, pač pa lastno sobico v družinskem stanovanju. Če te ni, potem morda garsoniero, če se da v istem stanovanjskem bloku, vsekakor pa v neposredni okolici, in servisno službo "hišne pomoči", ki bi vsak dan ob določenem času čistila in pospravljala prostore (dovolj je ena pomočnica na 8 do 10 starih oseb), medtem ko bi se stanovavci zadrževali v "klubu", bili zaposleni in podobno.

Zdravstvena in socialna služba pa naj bi skrbeli za telesno in duševno dobro počutje starega človeka.

Poudarjam, da to ni utopija, pač pa praktično izvedljiva, z ekonomske plati cenejša in z mentalno higienskega vidika vsekakor boljša oblika skrbi za stare ljudi.

Kot sem že omenil: stari ljudje se dobro počutijo le v "starem" okolju, toda v današnji družini bodo le redko kje mogli ohraniti svoj kotiček. S tem dejstvom moramo računati in iskati načina, kako omogočiti starim ljudem življenje blizu družine. To vprašanje pa bomo lahko rešili le v okviru stanovanjskih skupnosti, saj so možnosti, ki jih imajo stanovanjske skupnosti v skrbi za človeka in za družino, skorajda neizčepne. Potrebna je le da solidarnost prebivavstva dobi konkretne organe zacijske oblike, in to na višji stopnji, kakor so zgolj dobri odnosi med sosedi.

"Podružbljanje gospodinjstev in prenašanje številnih funkcij družine na družbo je njen zgodovinski proces, ki spremlja razvoj proizvodjalnih sil in ki teče hitreje ali počasneje, organizirano ali stihijsko v vseh industrijsko razvitih državah."¹⁾

Tudi program ZKJ jasno nakazuje smer nadaljnjemu razvoju socialne politike... Nosivke takšne socialne politike bodo še komune nadalje, v katerih okviru se razvija neposredna skrb za človeka in njegovo varstvo, kakor tudi stanovanjske skupnosti in gospodarske organizacije. Pri izvajanju vseh teh ukrepov socialistične socialne politike bodo morale imeti tudi v prihodnje veliko vlogo družbene organizacije..."

¹⁾ Lidija Šantjurg, Ekspoze k zakonu o stanovanjski zakonodaji na seji ZIS dne 13. 4. 1959.

NAJNOVEJŠE!

Te dni je izšla 4. številka Socialne službe v Sloveniji: "SOCIALNO DELO V ŠOLI".

S tem je storjen le prvi korak, da se socialno delo na naših šolah začne opravljati bolj strokovno kot doslej. Namen dela je, da se osvetlijo problemi otrok z različnimi motnjami vedenja, pretehtajo vzroki za njihov nastanek in se spoznajo z načinom reševanja nekaterih problemov, do katerih pride v šolah.

Knjižica vsebuje naslednjo vsebino:

Dr. Anton Kržišnik, profesor na Višji šoli za socialne delavce v Ljubljani: Načela socialne politike.

Nika Arko, znanstveni sodelavec Inštituta za sociologijo in psihologijo: Naloge socialnih služb v občini s kratkim pregledom zakonodaje.

Dr. Ljubo Bovcon, izredni profesor pravne fakultete v Ljubljani: Kazensko pravno obravnavanje mladoletnikov.

Ela Zupančič, direktorica Zavoda za socialno delo Ljubljana - Center: Organi družbenega upravljanja na šolah pri reševanju socialne problematike.

Psiholog Vinko Skalar razpravlja o nekaterih psiholoških vidikih pri razumevanju neprilagojene mladine posebno glede na šolsko situacijo.

Predavateljica na Višji šoli na socialne delavce Ada Klanjšek je prispevala: Problematika socialno ogroženih in razvojno motenih otrok in metode socialnega dela v šoli.

Vsi prispevki so izredno zanimivi in pisani poljudno. Knjižica bo tako služila kot dober pripomoček za obravnavanje otrok po sodobnih načelih in metodah socialnega dela. Izdala sta jo Društvo socialnih delavcev Slovenije in Zavod za napredek šolstva LRS.

- - -

4. številko Socialne službe v Sloveniji - "Socialno delo v šoli" lahko naročite:

Društvo socialnih delavcev Slovenije, Ljubljana, Cankarjeva 1/IV.
Cena izvodu je 500.- din. Ob naročilu naprošamo, da vplačate znesek po poštni položnici

„VESTNIK SVETA ZA SOCIALNO VARSTVO LRS“ - Izdaja Svet za socialno varstvo
LRS Ljubljana

Zavod LR Slovenije za statistiko, Ljubljana, Vožarski pot 12. Tiskano v 700 izvodih,
OKTOBER 1962

- Urejuje uredniški odbor - odgovorni urednik Anka Polak, Ljubljana. Uredništvo in uprava
sta v Ljubljani, Cankarjeva ul. 1/IV, (poštni predal 250), telefon 21-908

Vestnik izhaja v 4 številkah na leto. - Naročnina za leto 1962 znaša 600 din. Ta številka stane
200 din.

OPOZORILO NAROČNIKOM!

Prosimo vas, da naročnino pošiljate samo po poštni nakaznici na naslov: Svet za socialno
varstvo LRS, Ljubljana, Cankarjeva 1/IV.

Prosimo naročnike, ki so sprejeli dosedanje številke Vestnika, da poravnajo naročnino.

POJASNILO: Večkratno zvišanje manipulativnih bančnih stroškov močno podraži sprejemanje
nizkih zneskov naročnine preko banke ter je zaradi štednje primerno posluževati se ce-
nejših uslug pošte.

